

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.ir

اللَّهُ أَكْبَرُ
بِأَعْيُنِنَا
وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ
بِأَعْيُنِنَا
فِي مَا نُنَادِيكُمُ
بِهِ

محمّد وحميم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حریم و حیا : ما و نگاه مولا

نویسنده:

حیدر تربتی کربلایی

ناشر چاپی:

عطر عترة

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵ فهرست
۶ حریم و حیا : ما و نگاه مولا
۶ مشخصات کتاب
۶ اشاره
۱۱ آغاز
۱۸ آیه نخست
۱۸ ﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَ...﴾
۳۶ آیه های دوّم و سوّم
۳۶ ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾
۳۶ ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾
۳۹ آیه های چهارم و پنجم
۳۹ وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَ وُضِعَ الْكِتَابُ وَ ...
۳۹ وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ.....
۴۶ ولیّ الله عین الله است
۴۸ اعمال عرشیان و فرشیان بر امام پوشیده نیست
۶۲ خاتمه
۶۸ مراعات حرم
۷۰ فهرست منابع
۷۶ یادداشت پایانی
۸۴ درباره مرکز

حریم و حیا : ما و نگاه مولا**مشخصات کتاب**

سرشناسه : تربتی کربلایی، حیدر، ۱۳۳۸ -

عنوان و نام پدیدآور : حریم و حیا : ما و نگاه مولا / حیدر تربتی کربلایی.

مشخصات نشر : قم : عطر عترت، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۷۸ص.

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : شیعه -- دفاعیه ها و ردیه ها

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- کتابشناسی

شناسه افزوده : تربتی، محدثه، ۱۳۶۸ -

رده بندی کنگره : Z۸۵۴۵/ک۱۱۷الف ۸ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۰۱۶/۲۹۷۹۵۱

ص: ۱

اشاره

ص: ۶

آغاز

ص: ۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ

وَ لَعْنَهُ اللَّهُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.

حیا از ابزارهای بازدارنده از انجام کارهای زشت و ناپسند بوده و محرّکی جهت انجام اعمال شایسته و پسندیده می باشد. حفظ حریم ها بسیار سازنده است که به دنبال آن امتیّت در جامعه حاکم می شود. امتیّتی که فرد و جامعه او را در بر می گیرد. ناپسندها را به نیستی سوق می دهد، ریشه فساد را خشکانده و جهل و فقر را کنار می زند.

این امر آنجا درخشش بیشتری می یابد که نتایج نابودگر بی حیایی عنوان و بررسی شوند: تکرار ناشایست ها و جهالت ها، زیر پا نهاده شدن حرمت ها، از میان رفتن خردورزی، نادیده گرفته شدن علم،

ص: ۸

شکل گرفتن روابط جنسی نامشروع، زوال امتیت اخلاقی، نوشیدن مست کننده‌ها، انجام آنچه که انسان را از انسانیت، دور می‌کند و مرگ عواطف انسانی و تمام خوبی‌ها و... .

و در نهایت رسیدن به اعتقاد کثیف اباحی‌گری که انجام هر کاری را حلال و مجاز می‌شمرد. البته اولین اتّفاقی که در این میان رخ می‌دهد این است: نادیده گرفته شدن حرمت خدا و آنچه و آنکه به او متصل است.

حیا، حکومتی فراگیر دارد. اما افراد مختلف و اعتقادهای گوناگون محدودده این حکومت را متفاوت بیان می‌کنند. البته بدیهی است که همواره بهترین گزینه، خداوند است و انسان آگاه تنها او را برمی‌گزیند.

امیرالمؤمنین علیه السلام به فرزندشان امام حسن علیه السلام ضمن وصیت‌هایی فرمودند:... وَالْحَيَاءُ سَبَبٌ إِلَى كُلِّ جَمِيلٍ (۱)... حیا سبب انجام هر (کار) زیبایی است.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ (۲) حیا بخشی از ایمان است و ایمان در بهشت است (بنابراین شخص با حیا در بهشت است).

و فرمودند: لَا إِيْمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ إِيْمَانٌ نَدَارِدُ كَسَى كَه حَيَا نَدَارِدُ. (۳)

۱- ۱- تحف العقول: ۸۴.

۲- - الکافی: ۲/ ۱۰۶ باب الحياء... ح ۱

۳- - الکافی: ۲/ ۱۰۶ باب الحياء... ح ۵

ص: ۹

و فرمودند: مَنْ خَلَا بِدَنْبٍ فَرَأَقَبَ اللَّهُ تَعَالَى ذِكْرَهُ فِيهِ وَ اسْتَحْيَا مِنْ الْحَفْظِ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ جَمِيعَ ذُنُوبِهِ وَ إِنْ كَانَتْ مِثْلَ ذُنُوبِ

الثَّقَلَيْنِ (۱) کسی که به قصد ارتکاب گناهی خلوت گزیند، سپس در آن حال خداوند تعالی ذکره را مشرف و مطلع بر خود بیابد و از فرشتگان محافظ و مراقب خود حیا کرده و آن گناه را ترک کند، خداوند عزوجل تمام گناهان او را، اگر چه برابر با گناه جن و انس باشد، می آمرزد.

و چنانچه انسان حرمت خدا را نگه ندارد، از که می خواهد حیا کند و از چه می خواهد بپرهیزد؟ اگر نافرمانی خدا را رها نکند، کدامین کار ناپسند را می خواهد رها کند؟ و چه کسی دیگر برای او اهمیتی خواهد داشت؟

و مجمع لذات عمیق و ریشه دار و اصیل و ماندگار و هدف از آفرینش جن و انس که همان معرفت خداوند و پیامبر و امامان معصوم است (۲) را رها کرده و خود را از رسیدن به آن محروم

۱- ۴- من لا يحضره الفقيه: ۴/۴۱۱ ح ۵۸۹۵.

۲- (۵۱) سوره ذاریات: آیه ۵۷: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ و جن و انس را جز برای اینکه مرا عبادت کنند، نیافریدم. علال الشرائع: ۱/۹ ب ۹ ح ۱- ... حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: امام حسین علیه السلام به اصحاب خود فرمودند: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ مَا خَلَقَ الْعِبَادَ إِلَّا لِيَعْرِفُوهُ، فَإِذَا عَرَفُوهُ عَبَدُوهُ، فَإِذَا عَبَدُوهُ اسْتَيْغَنُوا بِعِبَادَتِهِ عَنِ عِبَادَةِ مَنْ سِوَاهُ أَيْ مَرْدَم! همانا خداوند جلّ ذکره بندگان را نیافرید جز برای اینکه او را بشناسند، و آن گاه که او را شناختند، او را عبادت کنند. آن گاه که او را پرستیدند، از پرستش غیر او بی نیاز شوند. شخصی به ایشان عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! پدر و مادرم به فدای شما، شناخت خدا، چیست؟ فرمود: مَعْرِفَةُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ إِمَامَهُمُ الَّذِي يَجِبُ عَلَيْهِمْ طَاعَتُهُ شناخت اهل هر زمان نسبت به امام که اطاعت از او بر آنان واجب شده است.

ص: ۱۰

می کند.

خداوند، پیامبر اکرم و امامان معصوم صلی الله علیه و سلم در تمام لحظه ها، بر تمام کارهای انسان نظارت دارند. نظارتی همه جانبه که تمامی ابعاد را در بر می گیرد. این مقامی بسیار والا از جانب خداوند برای پیامبر و اهل بیت است و چنانچه آن گونه که شایسته است، شناخته شود، انسان می تواند با یادآوری آن، همواره، در خلوت و جلوت، خود را در محضر پیامبر و اهل بیت صلوات الله علیهم ببیند و از انجام کارهای ناشایست حیا کند.

نکته والاتر اینکه با احساس حضور در محضر اهل بیت و نظارت ایشان بر اعمال، قوی تر از دیدن هر بیننده ای، دیگر هیچ خلوتی برای آلوده شدن به گناه ندارد.

کسی برای گناه کردن خلوت را بر می گزیند که به حضور و نظارت پوسته حجت های الهی، ایمان نداشته باشد. مثلاً سستی در ایمان

ص: ۱۱

سبب می شود فرد با قرار گرفتن در خلوت، به سوی گناهان جنسی کشیده شود در حالی که اگر به حضور اولیاء خداوند و نظارت آنان بر کارهایش ایمان داشته باشد، برای او انجام چنین کاری در حضور آنان، شرم آور خواهد بود.

و این تنها یک نمونه و به عنوان نمونه آورده شد و گرنه هر رفتار ناشایستی، هر زمان و در هر مکان که انجام شود، از نظرگاه حجت های الهی پنهان نیست. و آنان شاهد و ناظر اعمال هستند.

علاوه بر آن قانون محبت چنین است که برای جلب رضایت و خشنودی محبوب، تلاش کنیم و زمانی که در محضر او هستیم، از اینکه او را به هر نحوی بیازاریم، بپرهیزیم. پیامبر با نظاره بر اعمال ناپسند ما، آزرده خاطر می شوند و امام صادق علیه السلام می فرماید: *مَعَاشِرَ الشَّيْعَةِ! كُونُوا لَنَا زَيْنًا وَلَا تَكُونُوا عَلَيْنَا شَيْنًا* (۱)... ای شیعیان! (با انجام کارهای پسندیده) برای ما سبب زینت باشید و (با انجام کارهای ناپسند) سبب آبروریزی ما نباشید... .

بنابراین نباید با انجام کارهایی که ایشان را می آزارد، آنان را از خود برنجانیم. و این قانون محبت است. در زیر مجموعه این بحث، عنوانی دیگر وجود دارد: آنان که در انتظار مصلح و موعود الهی هستند، خود صالح اند. و بایسته آن است که منتظر خود را به منتظر نزدیک سازد.

۱- ۵ - أمالی الصدوق: ۴۰۰ المجلس ۶۲ ح ۱۷... حَدَّثَنَا سَلِيمَانُ بْنُ مَهْرَانَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ عِنْدَهُ نَفَرٌ مِنَ الشَّيْعَةِ فَسَمِعْتَهُ وَ هُوَ يَقُولُ: .

ص: ۱۲

اینکه خداوند در کلام خود، قرآن کریم، ما را از این موضوع که خودش و پیامبرش و امامان معصوم، گواه اعمال ما هستند، آگاه می‌کند، بسیار مهم است و از اینجا به مقصود خداوند از این بیان پی می‌بریم و این موضوع در تربیت ما نقشی اساسی ایفا می‌کند. و این گونه است که توجه به این نظارت، ایمنی بخش و بازدارنده از گناه است. رؤیت و شهود ولی معصوم و عرضه اعمال به ایشان و اطلاع ما از این واقعیت، خود مدرسه تربیت انسان‌های برجسته و شایسته است. و در این هنگام، خلوت خیالی به حضور حقیقی تبدیل می‌شود.

البته این حضور به مراتب ارزشمندتر و مؤثرتر از حضور فرشتگان خواهد بود و هرچه در این زمینه درک بیشتری داشته باشیم، قطعاً اثر بازدارندگی آن از گناه، بیشتر خواهد بود.

اما راه دیگری نیز وجود دارد که اهمیت دادن به این نظارت را بیشتر می‌کند و آن درک جایگاه و منزلت‌های شاهدان است. اینکه آنان کیستند و نزد خداوند چه مقامی دارند.

نکته دیگر اینکه نظارت‌ها متفاوت هستند و نظارت الهی مقدم بر وجود و در حین و نیت و معنای عمل است \square $\text{يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِي الصُّدُورُ}$ (۱) خداوند، به خیانت چشم‌ها و اسرار دل‌ها آگاه است \square .

و نظارت حجت‌های الهی نیز با عنایت خداوند تبارک و تعالی به

ص: ۱۳

همین گونه است. اما نظارت فرشتگان محدود است، چنانچه در دعای معروف به «دعای کمیل» چنین آمده: ... وَ كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيَّ مِنْ وَرَائِهِمْ وَالشَّاهِدَ لِمَا خَفِيَ عَنْهُمْ (۱)... (خداوندا) خودت نیز (علاوه بر فرشتگان) مراقب من بودی و گواه اعمالی بودی که از ایشان پنهان می ماند... .

و در آخر با به وجود آمدن چنین اعتقادی، و با این زمزمه که من پیرو و شیعه اهل بیت هستم و تحت نظارت دقیق و هوشمندانه برترین انسان ها می باشم، دست و دل و زبان به آن سو می رود که چه کنم تا امامم را خوشنود ساخته و او را برای عملی نمودن هدف خلقت، یاری نمایم.

اینک به بررسی موضوع نظارت گواهان الهی از دیدگاه قرآن و عترت، می پردازیم. لازم به ذکر است که نکاتی را که در پایان احادیث یادآور شده ایم، تمامی نکات موجود در متن احادیث نبوده و مطمئناً جای بسی تأمل برای خوانندگان محترم دارد.

آیه نخست

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَ...﴾

۱-۷- مصباح المتهجد: ۱/۸۴۹.

ص: ۱۵

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (ای پیامبر! به ایشان بگو: هر آنچه می‌خواهید انجام دهید، خداوند و پیامبرش و مؤمنان بی‌درنگ آنچه را انجام می‌دهید، می‌بینند و زود است که به سوی (خداوند که) دانا به نهران و عیان است، بازگردانده شوید، پس او شما را بدان چه انجام دادید، آگاه خواهد نمود (۱). ﴿﴾

بیان حضرت باقرالعلوم علیه السلام

محمد بن مسلم گوید: از امام محمد باقر علیه السلام درباره اعمال پرسیدم که آیا بر پیامبر عرضه می‌شود؟ حضرت فرمودند: ما فیهِ شَكٌّ. در این مورد هیچ شکی وجود ندارد. به ایشان عرضه داشتم:

۱- (۹) سوره توبه: آیه ۱۰۵

ص: ۱۶

آیا شما این سخن خداوند تعالی که می فرماید: **إِعْمَلُوا فَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** را دیده اید؟ (دلالتان این آیه است؟)، حضرت فرمودند: **إِنَّهُمْ شُهِدُوا اللَّهَ فِي أَرْضِهِ (۱)**۔ همانا اینان، (پیامبر و مؤمنان) گواهان خداوند بر روی زمین هستند.

نکات: ۱- هیچ شکئی وجود ندارد که اعمال بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

۲- «مؤمنان»، از جانب خداوند گواه بر بندگان هستند.

برید بن معاویه عجللی گوید: خدمت امام محمد باقر علیه السلام عرضه داشتیم: (مقصود خداوند از این آیه چیست؟) **إِعْمَلُوا فَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ**، امام فرمودند: ما مِنْ مُؤْمِنٍ يَمُوتُ وَلَا كَافِرٍ فَيُوضَعُ فِي قَبْرِهِ حَتَّى يُعْرَضَ عَمَلُهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَهَلُمَّ جَزَاءً إِلَى آخِرِ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ طَاعَتَهُ عَلَى الْعِبَادِ (۲) هیچ مؤمن و هیچ کافری نیست که بمیرد و در قبر گزارده شود مگر اینکه عملش بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت علی علیه السلام و تمامی امامان معصوم که خداوند اطاعتشان را بر مردم واجب کرده است، عرضه شود.

نکات: ۱- اعمال بندگان، آن هنگام که درون قبر گزارده شوند، بر پیامبر و تمامی امامان معصوم صلی الله علیه و سلم، عرضه می شود.

۱- ۸- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۱۰ و فیه: ۴۳۰ ب ۶ ح ۱۰ عن محمد بن مسلم عنه عليه السلام، الأصول الستة عشر: ۱۵۶ کتاب مختصر أصل علاء بن الرزین الذی اختصره الشيخ الشهيد الأول، عن محمد بن مسلم، عن الباقر عليه السلام، تفسير العياشي: ۲/۱۰۸ ح ۱۱۹ عن محمد بن مسلم عن أحدهما (الباقر أو الصادق عليهما السلام) كلهم كما في البصائر باختلاف وفيهم: لله شهداء في أرضه، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۴ ب ۲۰ ح ۳۴ عن البصائر بروايته الاولى، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۱ ب ۱۰۰ ح ۵، ۶- ۱۳۷۸۱-۱ عن تفسير العياشي، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۳ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۶-۶ عن كتاب العلاء بن الرزین، في بصائر الدرجات: ۴۳۰ ب ۶ ح ۷ عن الصادق عليه السلام باسناده عن محمد بن مسلم، عن الصادق عليه السلام وفيه: ۴۳۰ ب ۶ ح ۶ عن محمد بن مسلم و زرارہ، عن الصادق عليه السلام مثله وفيهما: **إِنَّ لِلَّهِ شُهَدَاءٌ فِي أَرْضِهِ**، عن الأخير بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۸ ب ۲۰ ح ۵۱.

۲- بصائر الدرجات: ۴۲۸ ب ۵ ح ۸ و ۱۰ و تفسير العياشي: ۲/۱۰۹ ح ۲۴، بحار الأنوار: ۶/۱۸۳ ب ۷ ح ۱۳ عن البصائر وفي ج ۲۳/۳۵۱ ب ۲۰ ح ۶۷ عن العياشي، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۱۳ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۲۳ عن البصائر، بحار الأنوار: ۱۷/۱۴۹ ب ۱۷ ج ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح ۱۵ عن البصائر عن الصادق.

ص: ۱۷

۲- این نوع از عرضه اعمال، به صورت عمومی انجام شده و شامل حال مؤمنان و کافران می شود.

۳- اطاعت از امامان، از جانب الله تعالی، واجب شده است.

امام محمد باقر علیه السلام درباره این آیه **فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** فرمودند: **هُوَ وَاللَّهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ (۱)** به خدا قسم! (مقصود از «المؤمنون» در این آیه) علی بن ابی طالب علیه السلام است.

نکات: ۱- از مصادیق «مؤمنون» در این آیه، امیرالمؤمنین علیه السلام هستند.

۲- امام محمد باقر علیه السلام در این مورد، سوگند به خدا یاد می کنند.

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: **إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيِّكُمْ كُلَّ عَشِيرَةِ الْخَمِيسِ فَلَيْسَ تَحِي أَحَدُكُمْ أَنْ يُعْرَضَ عَلَى نَبِيِّهِ الْعَمَلِ الْقَبِيحِ (۲)** اعمال بندگان عصر هر روز پنج شنبه بر پیامبر شما ارائه می شود، بنابراین بایسته است که هر یک از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه دهد، شرم داشته باشد.

نکات: ۱- روز پنج شنبه، هنگام عصر، اعمال بندگان بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

۲- هر کسی باید از اینکه کار زشتی را به پیامبر صلی الله

۱- ۱۰- الکافی: ۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال على النبي و الأئمة صلوات الله عليهم... ح ۵، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۸ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۷ عن الکافی.

۲- ۱۱- بصائر الدرجات: ۴۲۶ ب ۴ ح ۱۴، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۴ ب ۲۰ ح ۳۶ عن البصائر.

ص: ۱۸

علیه و آله و سلم ارائه دهد، شرم داشته باشد. محمد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می کند که حضرت درباره آیه **إِغْمَلُوا** **فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ** فرمودند: **إِنَّ لِلَّهِ شَاهِدًا فِي أَرْضِهِ وَإِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ** **سَلَّمَ (۱)** همانا خداوند از جانب خویش بر روی زمین، شاهدی دارد و به درستی که عملکرد بندگان بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

نکات: ۱- خداوند تعالی، همواره از جانب خویش، بر روی زمین شاهدی دارد.

۲- اعمال بندگان، بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

یحیی بن مساور از امام جعفر صادق علیه السلام نقل نموده و می گوید: به حضرت عرض کردم: درباره امیرالمؤمنین علیه السلام برای من حدیثی بفرمایید. فرمودند: **أُشْرَحَ لَكَ أَمْ أَجْمَعُ؟** آیا می خواهی آن را برای تو شرح دهم یا خلاصه کرده و جمع نمایم؟ عرض کردم: البته آن را برایم خلاصه بفرمایید. حضرت فرمودند: **عَلِيُّ بَابٌ هُدَى مَنْ تَقَدَّمَ كَانْ كَافِرًا، وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ كَانْ كَافِرًا** همانا علی، در هدایت (تنها راه منجر به هدایت) است، آنکه از او پیشی

۱- ۱۲- تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۶، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۵- ۵ عن العیاشی.

ص: ۱۹

گیرد، کافر است و هر که از او به هر نوعی سرپیچی نماید، کافر است. به حضرت عرضه داشتیم: برایم بیشتر بفرمایید. فرمودند: إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نُصِبَ مِنْبَرٌ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ مِزْقَةً فَيَأْتِي عَلِيٌّ وَيَدِهِ اللَّوَاءُ حَتَّى [يُرْتَقِيهِ وَ] يَرْكَبُهُ وَيُعْرَضُ الْخَلْقُ عَلَيْهِ، فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النَّارَ چون روز قیامت شود، منبری در سمت راست عرش قرار داده شود که بیست و چهار پله دارد. در این هنگام علی علیه السلام در حالی که پرچم (حمد) را در دست دارد، می آید؛ تا اینکه پرچم را بالا برده و بر منبر بالا-رود و آفریدگان بر او عرضه می شوند. هر آن کس را که او به معرفت و ولایت بشناسد، وارد بهشت شود و معرفت و ولایت هر آن کس را که انکار کند، وارد آتش می شود. راوی گوید: به حضرت عرضه داشتیم: از قرآن برایم دلیل بیاورید؟ فرمودند: نَعَمْ، مَا يَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ، يَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنُونَ، هُوَ وَاللَّهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (۱) بله، (دلیل بر آنچه) این آیه می گوید، آن است که خداوند تبارک و تعالی می فرماید: فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنُونَ، به خدا سوگند! (مقصود خداوند از مؤمنون در این آیه) او علی بن ابی طالب علیه السلام است.

نکات: ۱- تنها ورودگاه مسیر هدایت، مولا امیرالمؤمنین علی

۱- ۱۳- تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۸ ح ۱۲۱، بحار الأنوار: ۷/۳۳۰ ب ۱۷ ح ۹ عن العیاشی باختلاف.

ص: ۲۰

علیه السلام هستند. یعنی شرط ورود به مسیر هدایت، ایمان به امامت و ولایت مولا امیرالمؤمنین علیه السلام است.

۲- چنانچه کسی به هر نوعی از ایشان پیشی بگیرد یا سرپیچی کند، کافر است.

۳- در روز قیامت، مولا امیرالمؤمنین علیه السلام با حالتی مخصوص وارد محشر می شوند و شرایطی ویژه برای ایشان وجود خواهد داشت.

۴- امیرالمؤمنین علیه السلام، از آنجا که بر اعمال شاهد و ناظر هستند، از میان آفریدگان، آن کسانی را که استحقاق بهشت دارند، به آنجا می فرستند و لایقان آتش را نیز به جهنم رهنمون می شوند.

۵- از مصادیق «مؤمنون» در آیه، وجود مقدس امیرالمؤمنین علیه السلام هستند.

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نُصِبَ مِنْ يَمِينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ مِرْقَاةً وَيَجِيءُ عَلَيْهِ بَنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَيَبْدِيهِ لَوَاءَ الْحَمِيدِ فَيُرْتَقِيهِ وَيَرْكَبُهُ (وَيَعْلُوهُ) (۱) وَيُعْرَضُ الْخَلَائِقُ عَلَيْهِ فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النَّارَ، وَتَفْسِيرُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: أَقْبَلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ □ قَالَ: هُوَ وَاللَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ بَنُ أَبِي طَالِبٍ

ص: ۲۱

عَلَيْهِ السَّلَامُ (۱) چون روز قیامت فرا رسد، منبری از سمت راستِ عرش که بیست و چهار پله دارد، قرار داده می‌شود. و علی بن ابی طالب علیه السَّلَام در حالی که پرچم حمد را در دست دارد، وارد عرصه محشر می‌شود. سپس از آن (منبر) بالا می‌رود. در این حال، مخلوقات به او عرضه می‌شوند. هر آن کس را که او، به معرفت و ولایت بشناسد، وارد بهشت می‌شود و هر کس که او معرفت و ولایتش را انکار کند، وارد آتش می‌شود. و تفسیر این جریان در قرآن وجود دارد: **﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾** حضرت فرمودند: به خدا سوگند (مقصود خداوند از مؤمنون) او، امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السَّلَام است.

نکات: این حدیث مانند حدیث پیشین است.

ابی بصیر گوید: خدمت امام جعفر صادق علیه السَّلَام عرضه داشتم: این سخن خدای متعال: **﴿اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾** گفتم: «مؤمنون» چه کسانی هستند؟ حضرت فرمودند: **﴿مَنْ عَسَىٰ اَنْ يَكُونَ اِلَّا صَاحِبِكَ؟﴾** (۲). سزاوار است چه کسی باشد جز صاحب تو؟ (مقصود حضرت از صاحب، امام هر زمان است).

نکات: شایسته ترین برای شاهد بودن و برترین فرد «مؤمنون» در آیه، امام معصوم در هر زمان است.

امام جعفر صادق علیه السَّلَام درباره این سخن خداوند تبارک و

۱- ۱۵- تفسیر العیاشی: ۲/۱۱۰ ح ۱۲۷، بحار الأنوار: ۷/۳۳۱ ب ۱۷ ح ۱۰ عن تفسیر العیاشی مثله باختلاف.

۲- ۱۶- بصائر الدرجات: ۴۲۹ ب ۶ ح ۱، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۱۴ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۲۴ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۶ عن البصائر

ص: ۲۲

تعالی ﴿اعْمَلُوا فَمَا يَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمودند: هُوَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالْأُمَّةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ خَمِيسٍ (۱) او (مقصود از «رسوله») پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و (مقصود از «مؤمنون») امامان معصوم علیهم السلام هستند که عملکرد بندگان هر پنج شنبه به آنان عرضه می شود.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون»، پیامبر خدا و امامان معصوم هستند.

۲- اعمال بندگان، هر پنج شنبه، به ایشان عرضه می شود.

در خبری آمده است که: إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي كُلِّ إِثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ فَيَعْلَمُهَا وَكَذَلِكَ تُعْرَضُ عَلَى الْأُمَّةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ فَيَعْرِفُونَهَا وَهُمْ الْمَعْتَبُونَ بِقَوْلِهِ: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ (۲) اعمال در هر دو شنبه و هر پنج شنبه بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود؛ از این رو پیامبر از اعمال آگاه می شوند و همچنین بر ائمه عرضه می شوند و از این رو آنان به اعمال آگاهی می یابند. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، ائمه هستند.

نکات: ۱- اعمال بندگان، هر دو شنبه و پنج شنبه، به پیامبر و اهل بیت عرضه می شود و نسبت به اعمال، آگاهی کامل دارند.

۱- ۱۷- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۲، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۳۹ عن البصائر.

۲- ۱۸- بحار الأنوار: ۵/۳۲۹ ب ۱۷ ح ۲۸ عن تفسير التبيان للشيخ الطوسي عن قوله تعالى: ﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ .

۲- مقصود از «المؤمنون»، پیامبر و امامان معصوم هستند.

شیعیان روایت کرده اند: إِنَّ أَعْمَالَ الْأُمَّةِ تُعْرَضُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي كُلِّ يَوْمٍ الْإِثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ فَيَعْرِفُهَا وَكَذَلِكَ تُعْرَضُ عَلَى الْأَئِمَّةِ الْقَائِمِينَ مَقَامَهُ وَهُمْ الْمَعْتَبُونَ بِقَوْلِهِ: □ وَالْمُؤْمِنُونَ □ (۱) - اعمال امت مسلمان در هر روز دوشنبه و پنجشنبه بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود و از این رو پیامبر به اعمال آگاهی دارند. و بر امامان، که قائم مقامان پیامبر هستند، نیز عرضه می شود. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، امامان هستند.

نکات: ۱- زمان عرضه اعمال، دوشنبه و پنجشنبه هر هفته است.

۲- اعمال بر پیامبر و امامان معصوم عرضه می شود.

۳- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

زید شحام گوید: از امام علیه السلام درباره اعمال مسلمانان پرسیدم. حضرت فرمودند: مَا مِنْ صَبَاحٍ يَمْضِي إِلَّا وَهِيَ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ أَعْمَالٌ هَذِهِ الْأُمَّةِ (۲) هیچ صبح گاهی نمی گذرد جز اینکه اعمال مسلمانان بر پیامبر خدا عرضه می شود.

نکات: زمان عرضه اعمال بر پیامبر خدا، هر بامداد است.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارًا وَفُجَارًا فَاحْذَرُوا فَلَيْسَتْحِي أَحَدُكُمْ أَنْ يُعْرَضَ عَلَى نَبِيِّهِ الْعَمَلُ الْقَبِيحُ (۳) همانا

۱- ۱۹- بحار الأنوار: ۵۶/۴۰ ب ۱۸ ح ۱۳ عن تفسير مجمع البيان في قوله تعالى: □ قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ □ قال: روی أصحابنا.

۲- ۲۰- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۳، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۷ عن البصائر.

۳- ۲۱- تفسير القمی: ۱/۳۰۴، بحار الأنوار: ۱۷/۱۴۹ ب ۱۷ ح ۴۴ عن تفسير القمی.

ص: ۲۴

هر صبح گاه اعمال خوب و بد بندگان به پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عرضه می شود، پس بپرهیزید. بایسته است که هر کدام از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه کند، شرم داشته باشد.

نکات: ۱- اعمال نیک و بد، همه عرضه می شوند.

۲- اعمال، بر پیامبر عرضه می شود.

۳- زمان عرضه اعمال، هر بامداد است.

۴- باید از آزدن پیامبر با انجام اعمال نادرست، پرهیز نمود.

۵- شرم از پیامبر، بازدارنده از انجام کارهای زشت است.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **إِنَّ أَعْمَالَ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَلْيَسْتَحْيِ أَحَدُكُمْ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُعْرَضَ عَلَيْهِ الْقَبِيحُ (۱)** همانا اعمال امت حضرت محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هر پنج شنبه بر پیامبر خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عرضه می شود. بنابراین هر کدام از شما، باید از پیامبر شرم داشته باشد از اینکه بر ایشان کار زشتی را ارایه دهد.

نکات: ۱- اعمال مسلمانان، بر پیامبر عرضه می شود.

۲- پنج شنبه هر هفته عرضه اعمال انجام می گردد.

۳- همه باید از ارایه کارهای ناپسند به پیامبر، شرم کنند.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي**

۱- ۲۲- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۱۲، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۵۱ عن البصائر باختلاف.

ص: ۲۵

كُلَّ خَمِيسٍ فَإِذَا كَانَ الْهَيْلُ أُكْمِلَتْ، فَإِذَا كَانَ النُّصْفُ مِنْ شَعْبَانَ عَرِضَتْ عَلَيَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيَّ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ يُنْسَخُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ (۱) همانا اعمال هر پنج شنبه بر من عرضه می شود. آن هنگام که آخر ماه شد، تمام اعمال ماه، یک جا به صورت کامل، بر من عرضه می شود. آن هنگام که نیمه شعبان شود، اعمال بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین علی علیه السلام عرضه می شود. سپس در ذکر حکیم ثبت می شود.

نکات: ۱- هر پنج شنبه، اعمال بر امام معصوم زمان، عرضه می شود.

۲- آخر هر ماه اعمال ماهانه، یک جا بر امام معصوم زمان عرضه می شود.

۳- در نیمه شعبان هر سال، تمامی اعمال سالانه، به خاتم انبیاء پیامبر اسلام و سید اوصیاء امیرالمؤمنین عرضه می شود.

۴- پس از آن اعمال یک جا در ذکر حکیم ثبت می شوند.

امام جعفر صادق علیه السلام درباره این کلام خدا: **﴿قُلْ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾** فرمود: **الْمُؤْمِنُونَ هَاهُنَا الْأَئِمَّةُ الطَّاهِرُونَ (الطَّاهِرَةُ) (۲) عَلَيْهِمُ السَّلَامُ (۳)** مقصود از «مؤمنون» در این آیه، ائمه طاهرين عليهم السلام هستند.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون» در آیه ائمه طاهرين هستند.

۱- ۲۳- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۱، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۹ عن البصائر.

۲- ۲۴- فی البحار.

۳- ۲۵- تفسیر القمی: ۱/۳۰۴، بحار الأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح ۱۳ عن تفسیر القمی.

۲- کسی که مدعی است که معتقد و پیرو امامان طاهر است؛ خود نباید از گناهان و زشتی‌ها و کژروی‌ها، پاک باشد؟

به حضرت امام صادق علیه السلام عرضه داشتیم: اباطحاب می‌گفت: «اعمال امت پیامبر، هر پنج شنبه بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود». حضرت فرمودند: لَيْسَ هُوَ هَكَذَا وَ لَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تُعْرَضُ عَلَيْهِ أَعْمَالُ هَذِهِ الْأُمَّةِ كُلِّ صَبَاحٍ أَبْرَارُهَا وَ فُجَّارُهَا فَاحْذَرُوا، وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: ﴿إِعْمَلُوا فَيَسِيرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (۱) - چنین نیست و لکن اعمال این امت، هر صبح گاه بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود، خوبی‌های آن و بدی‌های آن. بنابراین برحذر باشید. و این همان سخن خداوند عزوجل است: ﴿إِعْمَلُوا فَيَسِيرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾.

نکات: ۱- کلام غیر محرف پیامبر خدا را باید از امامان معصوم دریافت کرد.

۲- اعمال امت در بامداد هر روز، بر پیامبر عرضه می‌شود.

۳- اعمال خوب و بد عرضه می‌شود.

۴- از آزردن پیامبر با اعمال زشت، باید پرهیز کرد.

روایت شده است که: أَنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ وَ عَلَى الْأَئِمَّةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ كُلِّ يَوْمٍ أَبْرَارِهَا وَ فُجَّارِهَا

۱ - ۲۶ بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ضمن حدیث ۳ عن أبي بصير، تفسير العياشي: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۲ عن أبي بصير باختلاف، معانی الأخبار: ۳۹۲ كما في البصائر وفيه زيادة: وَ سَيَكْتُ، قال أبو بصير: إنما عنی الأئمة عليهم السلام، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح ۱۶ عن المعانی، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۸ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۳ - ۳ عن العياشي.

ص: ۲۷

فَاخْذُرُوا وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾. خوبی ها و بدی های اعمال بندگان هر روز صبح بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام عرضه می شود، بنابراین بر حذر باشید. و این همان سخن خداوند عزوجل است ﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾.

نکات: ۱- به یقین، اعمال بندگان به پیامبر و امامان معصوم علیهم السلام عرضه می شود.

۲- زمان عرضه اعمال هر روز است.

۳- باید از عرضه اعمال ناشایست به آنان حذر کرد.

ابو بصیر از امام جعفر صادق علیه السلام نقل می کند که حضرت فرمودند: تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ صَبَاحٍ أَبْرَارِهَا وَفُجَّارِهَا فَاخْذُرُوا، وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ: ﴿اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾. هر روز صبح خوبی و بدی اعمال بندگان بر پیامبر خدا عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید. و این همان سخن خداوند است: ﴿اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾. سپس حضرت سکوت فرمودند.

نکات: ۱- اعمال بر پیامبر عرضه می شود.

۲- هر بامداد عرضه می شود.

۳- اعمال خوب و بد عرضه می شود.

۱- ۲۷- من لايحضره الفقيه: ۱/۱۹۱ باب النوادر... ح ۵۸۳، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۹ عن الفقيه.

۲- ۲۸- بصائر الدرجات: ۴۲۸ ب ۵ ح ۷، الكافي: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۱، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۲ و بحار الأنوار: ۱۷/۱۳۱ ب ۱۷ ح ۳ عن الكافي، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۴ عن البصائر.

ص: ۲۸

۴- باید حذر کرد از اینکه... .

عبدالرحمان بن کثیر از امام صادق علیه السلام درباره این کلام خدا **قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** پرسید، فرمودند: **هُمُ الْأَئِمَّةُ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ يَوْمٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ (۱)** آنان (مقصود خداوند از «مؤمنون») ائمه هستند که اعمال بندگان هر روز تا روز قیامت بر آنان عرضه می شود.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

۲- مسئول نظارت بر اعمال مردم، امامان معصوم هستند.

۳- زمان عرضه به آنان، هر روز است.

۴- پایان زمان عرضه اعمال به ایشان، روز قیامت است.

۵- تا روز قیامت، نظام امامت امامان معصوم و گواه بودن آنان از جانب خداوند، ادامه خواهد داشت.

يعقوب بن شعيب ميثمی گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام درباره این سخن خداوند عزوجل **قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** پرسیدم، حضرت فرمودند: **هُمُ الْأَئِمَّةُ (۲)** آنان (مقصود از «مؤمنون») ائمه هستند.

نکات: مقصود خداوند از واژه «مؤمنون» در این حدیث و دو حدیث پس از آن، امامان معصوم، بیان شده اند. برید عجلی گوید: نزد امام جعفر صادق علیه السلام بودم. از

۱- ۲۹- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۴، عنه البحار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۱.

۲- ۳۰- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۳ و ص ۴۲۸ ب ۵ ح ۱۱، الکافی: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۲، تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۵، محاسبه النفس: ۱۷ ب ۳ عن الکافی و دلائل الحمیری و کتاب تفسیر القرآن لابن عقده و تفسیر ما نزل فی أهل البيت علیهم السلام لمحمد بن العباس بن مروان، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۴ و ص ۱۱۳ ح ۲۱۱۲۲ عن الکافی و البصائر، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۰ و ص ۳۵۱ ح ۶۸ و ص ۳۵۳ ح ۷۳ عن البصائر و العیاشی و محاسبه النفس.

ص: ۲۹

حضرت درباره این سخن خدا که می فرماید **قُلْ اَعْمَلُوا فَمَنْ يَرَى اللّٰهَ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ** پرسیدم. حضرت فرمود: **إِنَّا عَنِ (۱) مقصود خداوند (از «مؤمنون») ما هستیم.**

بیان حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام

محمد بن فضیل از حضرت امام علی الرضا علیه السلام نقل می کند که از حضرت درباره این سخن خداوند تبارک و تعالی **قُلْ اَعْمَلُوا فَمَنْ يَرَى اللّٰهَ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ** پرسیدم، حضرت فرمودند: **يُعْرَضُ عَلَيَّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَعْمَالُ أُمَّتِهِ كُلِّ صَبَاحٍ أَزْرَارِهَا وَ فُجَارِهَا فَأَخَذَرُوا (۲) خوبی ها و بدی های اعمال مسلمانان هر صبح گاه به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید.**

نکات: ۱- امام رضا علیه السلام موضوع عرضه اعمال بر پیامبر خدا را برگرفته از آیه کریمه، اعلام می کنند.

۲- از «سین» در کلمه «فَسَيَرَى اللّٰه» چنین استفاده می کنند که هر بامداد اعمال بر پیامبر، عرضه می شود.

۳- اعمال نیکو و ناپسند، همه عرضه می شوند.

۴- امام رضا علیه السلام نیز می فرمایند بر حذر باشید.

۵- نکات این حدیث و سه حدیث بعد از آن، همسان است.

احمد بن عمیر از امام علی الرضا علیه السلام نقل می کند که از

۱- ۳۱- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۱، وسائل الشیعه: ۱۱۳/۱۶ ب ۱۰۱ ح ۱۱۲۱ عن البصائر، محاسبه النفس: ۱۷ ب ۳ عن کتاب تفسیر القرآن لابن عقده یاسناده الی یزید بن معاویه العجلی، عنه علیه السلام، الأمالی للطوسی: ۴۰۹ المجلس ۱۴ ح ۹۱۸-۶۶ عن ابن اذینهغه علیه السلام مثله باختلاف، المناقب: ۴۰۰/۴ عروه بن اذینهغه، بحار الأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح ۱۰ و وسائل الشیعه: ۱۱۱/۱۶ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۵- عن الأمالی، البحار: ۲۳/۳۳۷ ب ۲۰ ح ۶ عن المناقب.

۲- ۳۲- تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۳، بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۶ عن محمد بن الفضیل، عن الصادق علیه السلام مثله باختلاف، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۴-۴ عن العیاشی و لیس فیہ: فأخذروا.

ص: ۳۰

حضرت درباره این سخن خدای عزوجل **إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** پرسیده شد، حضرت فرمودند: **إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كُلِّ صَبَاحٍ أُبْرَارَهَا وَفُجَارَهَا فَاخْذَرُوا (۱)** همانا خوبی ها و بدی های اعمال بندگان هر صبح گاه بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید.

حسن بن علی الوشاء گوید: شنیدم حضرت امام رضا علیه السلام می فرمودند: **إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ أُبْرَارَهَا وَفُجَارَهَا (۲)** همانا خوبی ها و بدی های اعمال بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

مسلم گوید: از امام درباره این سخن خداوند عزوجل پرسیدم: **إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ** حضرت فرمودند: **أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ بُرُّهَا وَفَاجِرُهَا (۳)** نیکی و بدی کارها بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

عبدالله بن ابان زبیرات که کتبه عبدالرضا داشت، گوید: به امام رضا علیه السلام عرضه داشتم: خداوند را برای من و خانواده ام بخوانید. (به من و خانواده ام دعا کنید). حضرت فرمودند: **أَوْ لَسْتُ أَفْعَلُ؟! وَاللَّهِ إِنَّ أَعْمَالَكُمْ لَتُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ** آیا من چنین نمی کنم؟

۱- ۳۳- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۲، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۱۲ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۱۸ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۳۰ عن البصائر.

۲- ۳۴- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۷ و الکافی: ۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال... ح ۶، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۹ عن البصائر، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۳ و بحار الأنوار: ۱۷/۱۳۱ ب ۱۷ ح ۴ عن الکافی.

۳- ۳۵- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۸.

ص: ۳۱

به خدا سوگند! همانا اعمال شما هر روز و شب بر من عرضه می شود. این بیان حضرت نزد من شگفت و عظیم آمد؛ از این رو حضرت فرمودند: أَمَا تَقْرَأُ كِتَابَ اللَّهِ قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ؟! (۱) آیا کتاب خدا را نخوانده ای قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ؟!؟

نکات: ۱- دعای امام رئوف، پیروان نیکوکار و خاندان آنان را فرا می گیرد.

۲- مسأله عرض اعمال، چنان یقینی است که امام رضا علیه السلام قسم جلاله به ذات باری تعالی می خورند.

۳- زمان عرضه اعمال به امام معصوم زمان، هر روز و شب است.

۴- «فاء» در کلمه «فَسَيَرَى» نشان دهنده فوریت در اطلاع یافتن است.

محمد بن فضیل از حضرت امام رضا علیه السلام نقل می کند که حضرت درباره این آیه قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ فرمود: نَحْنُ هُمْ (۲) ما «مؤمنون» هستیم.

نکات: «مؤمنون» در آیه کریمه، امامان معصوم هستند.

آیه های دوّم و سوّم

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

۱- ۳۶- بصائرالدرجات: ۴۲۹ ب ۶ ح ۲، الکافی: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۴ عن عبد الله بن أبان الزيات و كان مكينا عند الرضا عليه السلام... بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۷ ب ۲۰ ح ۴۷ عن البصائر، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۸ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۶ عن الكافي.

۲- ۳۷- بصائرالدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۵، و فيه: ح ۶ عن الحسين بن بشار، عن أبي الحسن عليه السلام مثله، بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۲ عن البصائر.

ص: ۳۳

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ای پیامبر! همانا ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده (از نافرمانی و عذاب) فرستادیم (۱). ﴿﴾

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده فرستادیم (۲). ﴿﴾

بیان صادق آل محمد صلوات الله و سلامه عليهم

سماعه گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام شنیدم که به مردی می فرمود: ما لکم تسوؤن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم؟ شما را چه می شود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را آزار

۱- (۳۳) سوره احزاب: آیه ۴۶

۲- (۴۸) سوره فتح: آیه ۹

ص: ۳۴

می دهید؟! آن مرد به حضرت عرضه داشت: فدایت شوم! چگونه آن حضرت را می آزاریم؟ حضرت فرمود: **أَمَا تَعْلَمُونَ أَنَّ أَعْمَالَكُمْ تُفْرَضُ عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَى فِيهَا مَعْصِيَةَ (لِلَّهِ) (۱) سَاءَهُ ذَلِكَ؟! فَلَا تَسُوؤُوا رَسُولَ اللَّهِ وَشُرُوهُ (۲)** مگر نمی دانید که اعمال شما به آن حضرت عرضه می شود. از این رو چون در آن (یک) نافرمانی خدا را مشاهده فرماید، آن گناه حضرت را می آزارد. بنابراین رسول خدا را آزار ندهید و ایشان را شادمان کنید.

نکات: ۱- پیامبر از اعمال زشتِ ما، آزرده خاطر می شوند و ایشان پس از شهادت نیز از بابت اعمال امت نگران اند.

۲- کارهای ناپسند ما، توانایی آزرده شدن ایشان و کارهای پسندیده ما توانایی خشنود کردن ایشان را دارد.

۳- مبدا کارهایی انجام دهیم که موجب اذیت ایشان شود: **إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا** همانا کسانی که خدا و پیامبرش را می آزارند خداوند آنان را در دنیا و آخرت لعنت فرموده و برای آنان عذابی بسیار خوار کننده آماده ساخته است (۳). □

۴- امام را امر به خشنود کردن پیامبر، با انجام کارهای پسندیده می فرماید.

آیه های چهارم و پنجم

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَ...

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ....

۱- ۳۸- فی الأمالی و الزهد.

۲- ۳۹- الکافی: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال علی النبی والأئمه صلوات الله علیهم ح ۳، بصائر الدرجات: ۴۴۵ ح ۸ مثله باختلاف یسیر، الأمالی للمفید: ۱۹۶ المجلس ۲۳ ح ۲۹، کتاب الزهد لحسین بن سعید الأهوازی: ۱۶ ح ۲ ب ۳۲ كما فی الأمالی باختلاف یسیر، مشکاه الأنوار: ۷۱ الفصل ۳ كما فی الکافی باختلاف، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۵ عن الکافی، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۳ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۷-۷ عن الأمالی.

۳- (۳۳) سوره احزاب: آیه ۵۸.

ص: ۳۵

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ و زمین با نور مرئی اش روشن خواهد شد و کتاب (گزارش مکتوب اعمال) نهاده شود و پیامبران و گواهان آورده شوند و میان آنان (مردم) به حق داوری شود در حالی که به آنان ظلم نشود(۱). □

□...يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا... هر کس که مشیت خداوند اقتضا کند، به راه راست هدایت فرماید و همان طور، (طبق مشیت الهی) شما (رهروان صراط مستقیم) را، امتی وسط (عدالت پیشه) قرار دادیم، تا گواهان بر مردم باشید و پیامبر گواه بر

۱- (۳۹) سوره زمر: آیه ۷۰

ص: ۳۶

شما باشد... (۱).

بیان خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم

سلمان از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مورد کسانی که خداوند درباره آنان می فرماید لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ، پرسید. حضرت فرمودند: هُمْ ثَلَاثَةٌ عَشْرَ رَجُلًا خَاصَّةً، أَنَا وَ أَخِي عَلِيٌّ وَ أَحَدَ عَشْرَ مِنْ وُلْدِهِ (۲). آنان تنها سیزده مرد هستند، من و برادرم علی و یازده تن از فرزندان او.

نکات: گواهان بر مردم، منحصر در چهارده معصوم است.

بیان مولی الموحدين اميرالمومنين عليه السلام

سلیم بن قیس گوید: شنیدم حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود: ... فَرَسُوهُ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ الشَّاهِدُ عَلَيْنَا وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ، وَ نَحْنُ الَّذِينَ عَنَى اللَّهُ بِقَوْلِهِ لَوْ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَ يَكُونُ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا، فَلِكُلِّ زَمَانٍ مِّنَّا إِمَامٌ شَاهِدٌ عَلَى أَهْلِ زَمَانِهِ.. (۳) ... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر ما (امامان) گواه است و ما گواهان خداوند بر بندگان او و حجت خداوند در زمین هستیم و ما همان مقصود خداوند از این کلام او هستیم لَوْ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَ يَكُونُ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا.

۱- (۲) سورة بقره: آیه ۱۴۳ و ۱۴۴.

۲- ۴۰- الصراط المستقیم: ۲/۱۱۸ فصل ۳ قال: و فی کتاب کشف الحیره.

۳- ۴۱- کتاب سلیم بن قیس: ۸۸۵ ح ۵۴.

ص: ۳۷

بنابراین برای هر زمان، گواهی از ما اهل بیت بر اهل زمان خودش، وجود دارد...

سلیم بن قیس هلالی از حضرت علی علیه السلام نقل می کند که فرمودند: **إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِيَّانَا عَنِّي بِقَوْلِهِ لِيَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا**، **فَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شَاهِدٌ عَلَيْنَا وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ، وَنَحْنُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ جَلَّ أَسْمُهُ فِيهِمْ: **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لِيَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا**** (۱). همانا خدای متعال ما را در این آیه قصد نموده است **لِيَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا**. بدین جهت پیامبر خدا گواه بر ما (اهل بیت) است و ما گواهان خداوند بر مخلوقات او و حجّت او در زمین هستیم. و ما همان کسانی هستیم که خداوند جلّ اسمه درباره آنان فرموده است **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لِيَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا**.

نکات: ۱- گواه الهی بر امامان معصوم، پیامبر خداست.

۲- گواه و حجّت خداوند بر مردم، حضرات ائمه معصومین هستند.

۳- تمامی امت مقصود آیه نیستند بلکه منحصر در امامان منصوب از جانب خداوند است.

۱ - ۴۲- کتاب سلیم بن قیس: ۹۴۴ ح ۸۰، المناقب: ۳/۸۷ و شواهد التنزیل: ۱/۱۱۹ ح ۱۲۹ عن سلیم، بحار الأنوار: ۲۲/۴۴۱ ب ۱۴ و ج ۲۳/۳۳۴ ب ۲۰ عن الشواهد و ج ۳۵/۳۸۹ ب ۱۹ عن سلیم.

ص: ۳۸

۴- هیچ زمانی خالی از گواه از جانب خداوند متعال نیست.

۵- همچنانکه ائمه طاهریں بر جهانیان گواه هستند، پیامبر نیز بر آنان گواه است.

بیان حضرت امام زین العابدین علیه السلام

امام زین العابدین علیه السلام درباره «شهداء» در آیه: **لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ**، فرمود: **نَحْنُ هُمْ (۱)** (مقصود از شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصداق «شهداء» در آیه کریمه، ائمه معرفی شده اند. امام محمد باقر علیه السلام درباره این کلام خدای متعال **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لْتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِدًا**، فرمودند: **مِنَّا شَهِيدٌ عَلَى كُلِّ زَمَانٍ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فِي زَمَانِهِ وَالْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي زَمَانِهِ وَالْحُسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي زَمَانِهِ وَكُلُّ مَنْ يَدْعُو مِنَّا إِلَى أَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى (۲)** از ما اهل بیت بر هر زمان، شهید و گواهی وجود دارد. علی بن ابی طالب علیه السلام در زمان خودش، گواه بر اهل زمان خود، و امام حسن و امام حسین علیهما السلام و هریک از ما اهل بیت که دعوت به امر خداوند متعال کند (امام از جانب خداوند باشد)، در زمان خود، شهید و گواه است.

نکات: ۱- مراد از «شهداء» امامان منصوب و معصوم هستند.

۱- ۴۳- المناقب: ۴/۱۲۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۵۹.

۲- ۴۴- تفسیر فرات الکوفی: ۶۲ ح ۶۲- ۲۷، عنه: ۲۳/۳۳۷ ب ۲۰ ح ۷.

۲- هیچ زمانی، خالی از معصوم که گواه بر اعمال مخلوقات باشد نیست.

امام محمد باقر علیه السلام درباره آیه **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا** فرمودند: **عِدْلًا أُمَّةً وَسَطًا**، یعنی عدل (اعتدال گر و عدالت پیشه)، **لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ**، **الْأُمَّةُ** مقصود از آن (گواهان) امامان هستند، **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ شُهَدَاءَ**؟ قال: **عَلَى الْأُمَّةِ (۱)** و مقصود از «علیکم»، یعنی (پیامبر) بر امامان گواه است.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، مقصود از «اُمّت وسط» اُمّت عدالت پیشه است.

امام باقر علیه السلام درباره «شهداء» در آیه **لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ**، فرمودند: **نَحْنُ هُمْ (۲)** (شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصداق «شهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم معرفی شده اند.

عن برید بن معاویه العجلی، عن ابي جعفر عليه السلام قال قلت له: **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا**؟ قال: **نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطَى**، **وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ**، **وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ (۳)**.

عن برید العجلی قال: سألت أبا جعفر عليه السلام عن قول الله تبارك و تعالی **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ**

۱- ۴۵- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۴، عنه: ۲۳/۳۴۲ ب ۲۰ ح ۲۵.

۲- ۴۶- المناقب: ۴/۱۷۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۶۱.

۳- ۴۷- تفسیر العیاشی: ۱/۶۲ ح ۱۱۰.

ص: ۴۰

عَلَيْكُمْ شَهِيدًا؟ قال: نَحْنُ أُمَّةُ الْوَسْطِ، وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ. (۱)

عن بريد بن معاويه قال: قلت لأبي جعفر عليه السّلام قول الله تعالى: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ قال: نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطُ، وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ. (۲)

بريد بن معاويه می گوید: از امام باقر علیه السّلام درباره «شهداء» (گواهان) در این فرمایش خداوند متعال: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾، پرسیدم، حضرت فرمودند: مقصود از آن (امت وسط) ما (امامان) هستیم. و ما گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجّت های او در زمین هستیم. ابوبصیر از امام صادق علیه السّلام درباره «شهداء» در آیه ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ نقل می کند که حضرت فرمودند: نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطُ، وَنَحْنُ شُهَدَاؤُهُ عَلَى خَلْقِهِ، وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ (۳) امت وسط، ما هستیم و گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجّت او در زمین، ما هستیم.

بريد عجلي گوید: از امام صادق عليه السلام درباره کلام خدای عزوجل ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ پرسیدم، فرمود: نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطَى وَ

۱- ۴۸- بصائر الدرجات: ۶۳ ب ۳ ح ۱۱، المناقب: ۴/۱۷۹ مثله، البحار: ۲۳/۳۵۱ ب ۲۰ ح ۶۲ عن المناقب.

۲- ۴۹- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۳.

۳- ۵۰- بصائر الدرجات: ۸۳ ب ۱۳ ح ۵، تفسیر فرات الکوفی: ۶۲ ح ۶۲-۶۲ عن محمد بن علی، عنه عليه السلام مثله و فيه: وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ، البحار: ۲۴/۱۵۷ ب ۴۶ ح ۱۸ عن الفرات.

ص: ۴۱

نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَحُجْبُهُ فِي أَرْضِهِ... (۱) اَمّت وسط، ما هستیم و ما گواهان خداوند بر آفریدگان او و حجت های او در زمین هستیم... .

نکات: نکته قابل توجه در پنج حدیث گذشته این است که گروه عدالت پیشه و گواه بر خلق و حجت های الهی در زمین، تنها حضرات معصومین هستند.

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام درباره «شهداء» در آیه □ □ وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ □ نقل می کند که فرمودند: نَحْنُ الشُّهَدَاءُ عَلَى النَّاسِ بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَمَا ضَيَعُوا مِنْهُ (۲) ما هستیم گواهان (خداوند) بر مردم به آنچه که از حلال و حرام نزد آنان است (انجام می دهند) و آنچه را که از آن ضایع نموده اند (حرمت آن را نگه نداشته اند).

نکات: مقصود از «شهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم می باشند که همان گواهان خداوند هستند بر حلال و حرامی که نزد مردم است و آنچه را که از آن ضایع نموده اند.

عمر بن حنظله گوید: از امام صادق علیه السلام درباره شهداء در آیه □ □ وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسِيًّا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ □ وَ يَكُونُ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا □، پرسیدم، حضرت فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ (۳) آنان (شهداء) امامان هستند.

ولّی الله عین الله است

۱- ۵۱- الکافی: ۱/۱۹۰ باب فی أن الأئمة شهداء الله ح ۲، عنه البحار: ۲۳/۳۳۶ ب ۲۰ ح ۲.

۲- ۵۲- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۱، و فيه: ۵۱۶ ب ۱۸ ح ۴۵ بسند آخر عن أبي بصير مثله و ليس فيه: نَحْنُ الشُّهَدَاءُ عَلَى النَّاسِ، تفسير العیاشی: ۱/۶۳ ح ۱۱۳- کروایته الثانیه، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۷ عن البصائر بروایته الاولی.

۳- ۵۳- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۲، عنه البحار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۸.

ص: ۴۲

ابوبکر حضرمی گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمودند: یا أَبَابُكْرُ! مَا يَخْفَى عَلَيَّ شَيْءٌ مِنْ بِلَادِكُمْ (۱) ای ابابکر! هیچ چیزی از سرزمین های شما بر من پوشیده نیست.

نکات: تمام سرزمین ها، تحت اشراف و آگاهی ولی معصوم است.

علی بن احمد بن محمد از پدرش نقل می کند که او گفت: من و صفوان، نزد امام کاظم علیه السلام بودیم. حاضران امام و فضیلت او را یاد کردند. امام کاظم فرمودند: إِنَّمَا مَنَزَلُهُ الْإِمَامِ فِي الْأَرْضِ بِمَنَزَلِهِ الْقَمَرِ فِي السَّمَاءِ وَ فِي مَوْضِعِهِ، هُوَ مُطَّلِعٌ عَلَى جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ كُلِّهَا (۲) همانا منزلت امام در زمین مانند منزلت ماه است در آسمان و در جایگاه او. او (امام) بر تمامی چیزها آگاهی دارد.

نکات: ۱- در تشبیه معقول به محسوس، اشاره به این نکته رفته است که آگاهی یافتن امام نیازی به قرب مسافت مادی ندارد.

۲- امام معصوم بر تمامی مخلوقات در هر کجا که باشند، اشراف دارد.

اسماعیل بن مهران می گوید: من و احمد بن نصر نزد حضرت امام رضا علیه السلام بودیم. سخن از امام به میان رفت. در این حال

۱- ۵۴- بصائر الدرجات: ۴۴۲ ب ۱۲ ح ۷، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۳ عن البصائر.

۲- ۵۵- بصائر الدرجات: ۴۴۳ ب ۱۲ ح ۸، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۴ عن البصائر.

امام رضا علیه السلام فرمودند: إِنَّمَا هُوَ مِثْلُ الْقَمَرِ يَدُورُ فِي كُلِّ مَكَانٍ أَوْ تَرَاهُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ (۱) به درستی که امام مانند ماه است که در هر مکان دور می زند یا او را از هر مکانی می بینی.

حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند: لَنَا أَعْيُنٌ لَا تُشَبِّهُ أَعْيُنَ النَّاسِ، وَ فِيهَا نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شَرِكٌ (۲) برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست، و در آن نوری است که شیطان در آن شریک نیست.

امام رضا علیه السلام فرمودند: لَنَا أَعْيُنٌ لَا تُشَبِّهُ أَعْيُنَ النَّاسِ وَ فِيهَا نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطَانِ فِيهَا نَصِيبٌ (۳) برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست و در آن نوری است که شیطان از آن بهره ای ندارد.

نکات: ۱- از دو حدیث بالا استفاده می شود که بینش امامان مانند سایرین نیست و چیزی از دید آنان مخفی نیست به سبب نوری که در دیدگان ایشان قرار دارد.

۲- آن بینش و نور برای شیطان قابل بهره برداری نیست.

اعمال عرشیان و فرشیان بر امام پوشیده نیست

۱- ۵۶- بصائر الدرجات: ۴۴۳ ب ۱۲ ح ۹، البحار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۵ عن البصائر.

۲- ۵۷- بصائر الدرجات: ۴۱۹ ب ۱ ح ۱، بحار الأنوار: ۲۴/۱۲۶ ح ۳ عن البصائر.

۳- ۵۸- الأملی للشیخ الطوسی: ۲۴۵ المجلس ۹ ح ۴۲۷-۱۹، بحار الأنوار: ۲۶/۶۶ ب ۲ ح ۳ عن الأملی.

ص: ۴۴

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: إِنَّ الْإِمَامَ مِمَّا لَيْسَ مَعَهُ الْكَلَامُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ حَتَّىٰ إِذَا سَقَطَ عَلَى الْأَرْضِ أَتَاهُ مَلَكٌ فَيَكْتُبُ عَلَى عَضِدِهِ الْأَيْمَنِ: □ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ □، حَتَّىٰ إِذَا شَبَّ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ يَرَى فِيهِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا لَا يُسْتَرُّ عَنْهُ مِنْهَا شَيْءٌ (۱) همانا امام از ما (آل محمد صلوات الله و سلامه عليهم) به یقین کلام را در حالی که در شکم مادر است، می شنود. پس آنگاه که بر روی زمین قرار گرفت، فرشته ای نزد او می آید. سپس بر روی بازوی راست حضرت می نویسد: □ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ □ تا آن گاه که امام به دوران جوانی رسید، خداوند برای او ستونی از نور را بالا می برد که در آن دنیا و آنچه را که در آن است، می بیند و هیچ چیزی از دنیا و آنچه در آن است، از امام مخفی نمی ماند.

نکات: ۱- امامان، نظاره گر تمامی دنیا و آنچه در آن است، می باشد و هیچ چیزی از آنان پوشیده نیست.

۲- نکات حدیث قبل، شامل این حدیث نیز می شود.

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: لَا تَكَلَّمُوا فِي الْإِمَامِ (فَإِنَّ الْإِمَامَ) (۲) يَسْمَعُ الْكَلَامَ وَهُوَ جَنِينٌ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وَضَعَتْهُ كَتَبَ الْمَلَكُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: □ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ □ فَإِذَا قَامَ بِالْأَمْرِ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ فِي كُلِّ بَلَدٍ مَنَارًا يَنْظُرُ بِهِ إِلَى أَعْمَالِ الْخَلَائِقِ (۳)

۱- ۵۹- بصائر الدرجات: ۴۳۵ ب ۸ ح ۳، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۳ ب ۸ ح ۲ عن البصائر.

۲- ۶۰- فی البحار.

۳- ۶۱- بصائر الدرجات: ۴۳۶ ب ۹ ح ۶، بحار الأنوار: ۲۵/۴۵ ب ۲ ح ۲۱ عن البصائر.

درباره امام سخن نگویید. همانا امام کلام را می شنود در حالی که جنینی در شکم مادرش است. آنگاه که مادر او را به دنیا آورد، فرشته در میان دو چشم او می نویسد ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾. چون امامت بر عهده ایشان قرار گرفت، خداوند برای او در هر شهری، ستونی قرار می دهد که به وسیله آن بر اعمال مخلوقات، نظر می افکند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، نباید درباره امامت بدون اطلاع سخن گفت زیرا شناخت امام و منزلت ها و ویژگی های ایشان، فراتر از درک ماست.

اسحاق قمی گوید: خدمت امام محمدباقر علیه السلام عرضه داشتیم: فدایت شوم! منزلت امام چیست؟ امام فرمودند: يَسْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وَصَلَ إِلَى الْأَرْضِ كَانَ عَلَى مَنْكِبِهِ الْأَيْمَنُ مَكْتُوبًا: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ثُمَّ يَبْعَثُ أَيْضًا لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ مِنْ تَحْتِ بَطْنَانِ الْعَرْشِ إِلَى الْأَرْضِ يَرَى فِيهِ أَعْمَالَ الْخَلَائِقِ كُلِّهَا ثُمَّ يَتَشَعَّبُ لَهُ عَمُودٌ آخَرٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِلَى أُذُنِ الْإِمَامِ كُلَّمَا احتاج إِلَى مَزِيدٍ أُفْرِغَ فِيهِ إِفْرَاغًا (۱) در حالی که درون شکم مادرش است، می شنود، و آن هنگام که به دنیا آمد، بر شانه راست ایشان نوشته شده است: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾. سپس برای او از زیر درون عرش تا

۱- ۶۲- بصائر الدرجات: ۴۴۲ ب ۱۲ ح ۶، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۵ ب ۸ ح ۱۲ عن البصائر.

ص: ۴۶

زمین، ستونی از نور قرار داده شود که در آن کارهای همه مخلوقات را می بیند. سپس از نزد خداوند برای او ستون دیگری از نور تا گوش امام منشعب می شود، و هر چه را که امام نیاز به اطلاعات بیشتری درباره آن دارد، در آن قرار داده می شود، قرار دادنی (بی نظیر و تمام).

نکات: ۱- اضافه بر نکات احادیث قبل، منبع اطلاعات امام معصوم از درون عرش الهی تا زمین قرار داده شده است و چیزی در محدوده عرش تا فرش از امام پوشیده نیست.

۲- هر گاه امام معصوم، نیاز به آگاهی یافتن از چیزی داشته باشد، بی درنگ اطلاعات کامل درباره آن، از جانب خداوند متعال به ایشان داده می شود.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **الْإِمَامُ يَسْمَعُ الصَّوْتَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا سَقَطَ إِلَى الْأَرْضِ كُتِبَ عَلَى عَضِدِهِ الْأَيْمَنِ: ﴿لَوْ تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾، فَإِذَا تَرَعَزَ نُصِبَ لَهُ عَمُودٌ مِنْ نُورٍ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ يَرَى بِهَ أَعْمَالَ الْعِبَادِ (۱)** همانا امام در حالی که در شکم مادر است، صدا را می شنود. آنگاه که بر روی زمین قرار می گیرد (به دنیا می آید)، بر بازوی راست ایشان، این آیه کریمه نوشته می شود **﴿لَوْ تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾** و کلمه پروردگارت از

۱- ۶۳- بصائر الدرجات: ۴۳۱ ب ۷ ح ۳، بحار الأنوار: ۲۵/۳۹ ب ۲ ح ۷ عن البصائر.

ص: ۴۷

روی راستی و عدالت تمام شد، هیچ تبدیل کننده ای برای کلمات او نیست و اوست شنوای دانا. سپس آنگاه که به حرکت درآید، برای او ستونی از نو که از آسمان تا زمین است، قرار داده می شود که به وسیله آن اعمال بندگان را می بیند.

نکات: ۱- امامان معصوم بنا بر موهبت الهی از زمانی که در شکم مادر هستند، صداها را می شنوند.

۲- ایشان کلمه تامه الهی هستند که هرگز تغییر و تبدیلی در آن صورت پذیرفته و شنوا و آگاه است.

۳- بنا بر عنایت الهی، امامان معصوم علیهم السلام از هنگام ولادت، بیننده اعمال بندگان هستند.

۴- اطلاع ایشان از اعمال، دربرگیرنده تمامی ابعاد است.

محمّد بن مروان گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می فرمود: إِنَّ الْإِمَامَ يَسْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وُلِدَ خُطَّ بَيْنَ كَتِفَيْهِ: □ وَ تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ □، فَإِذَا صَارَ الْأَمْرُ إِلَيْهِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ يُبَصِّرُ بِهِ □ مَا يَعْمَلُ بِهِ أَهْلُ كُلِّ بَلَدٍ (۱) همانا امام در شکم مادر می شنود. سپس آن هنگام که به دنیا آمدند، میان دو کتف حضرت نوشته شود □ وَ تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ □. چون به امامت رسد، خداوند برای او ستونی از نور قرار دهد که به وسیله آن، آنچه را که اهل هر آبادی انجام می دهند،

۱- ۶۴- بصائر الدرجات: ۴۳۷ ب ۱۰ ح ۲، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۴ ب ۸ ح ۷ عن البصائر.

ص: ۴۸

می بیند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، در این حدیث آغاز زمان آگاهی یافتن نسبت به اعمال مردم، از زمان امامت امام معصوم، عنوان شده است.

قابل توجه: این فرمایش اهل بیت که آغاز آگاهی یافتن ولی معصوم از اعمال بندگان، هنگام ولادت، زمان جوانی و آغاز امامت هر امام است، با هم تعارض ندارد بلکه بر این نکته تأکید دارد که امام یقیناً از هنگام ولادت و اضافه بر آن در حین جوانی و آغاز امامت، از جایگاه گواه بودن برخوردار هستند. جابر جعفی از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت می کند که فرمود: شخصی اعرابی به مدینه آمد تا امام حسین علیه السلام را برای امامت بیازماید. چرا که از آن دلایل برای او ذکر شده بود. وقتی نزدیک مدینه رسید، استمناء کرد و داخل مدینه شد و با حال جنابت به حضور امام حسین علیه السلام رسید. آن حضرت به وی فرمودند: **أَمْ تَسْتَحِي يَا أَعْرَابِي أَنْ تَدْخُلَ إِلَى إِمَامِكَ وَأَنْتَ جُنُبٌ؟! وَقَالَ: أَنْتُمْ مَعَاشِرَ الْعَرَبِ إِذَا دَخَلْتُمْ [خَلَوْتُمْ] خَصَخَضْتُمْ (۱)** ای اعرابی! شرم نمی کنی در حال جنابت نزد امام خود می آیی؟! شما عرب ها هرگاه داخل می شوید [خلوت می کنید]، استمناء می کنید! اعرابی

۱- ۶۵- فقال الأعرابي: يا مولاي! قد بلغت حاجتي ممّا جئت فيه، فخرج من عنده فاغتسل و رجع إليه فسأله عمّا كان في قلبه، الخرائج والجرائح: ۱/۲۴۶ ب ۴، بحار الأنوار: ۴۴/۱۸۱ ب ۲۵ ح ۴ عن الخرائج، وسائل الشيعة: ۲/۲۱۲ ب ۱۶ ح ۱۹۵۵ عن الخرائج باختصار.

گفت: منظوری که من برای آن آمده بودم معلوم شد. آنگاه رفت و پس از اینکه غسل کرد، نزد امام حسین آمد و درباره آنچه در قلب وی بود جویا شد.

نکات: ۱- امام از امور شخصی پنهان از سایرین، آگاه است.

۲- امام عمل آن اعرابی را ناپسند می شمارد.

هشدار امام جعفر صادق علیه السلام

سماعه گفت: خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم. حضرت بدون سؤال فرمودند: مَا هَذَا الَّذِي كَانَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ جَمَالِكَ؟! إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ فَحَاشًا أَوْ صَيْخَابًا أَوْ لَعَانًا إِنَّ فِي هَذَا لَيْسَ مِنْ فِعَالِي وَلَا أَمْرٌ بِهِ شِيعَتِي. اِسْتَعْفِرْ رَبَّكَ وَلَا تَعُدُّ (۱) اگر او به تو ستم کرده بود، تو بر (ظلم) او افزودی. هر آینه این کردار از کردارهای من نیست و شیعیانم را به چنین کاری امر نمی کنم. از پروردگارت آمرزش بخواه و به آن کردار باز نگردد (آن کار را تکرار نکن). عرض کردم: از خدا آمرزش می خواهم و دیگر تکرار نمی کنم.

نکات: ۱- امام از روابط اجتماعی ناشایست پیروان، ناخشنود

۱- ۶۶- الکافی: ۲/۳۲۶ ح ۱۴، عنه وسائل الشیعه: ۱۶/۳۳ ب ۷۱ ح ۲۰۸۹۸ و فیه: صَیْخَابًا، کشف الغمه: ۲/۱۸۹ عن سماعه بن مهران ، مجموعهورام: ۲/۲۰۷ الجزء ۲ سماعه، مناقب آل ابی طالب علیهم السلام: ۴/۲۲۴ عن سماعه باختصار، البحار: ۴۷/۱۲۸ ب ۵ ضمن ح ۱۷۵ عن المناقب.

ص: ۵۰

می شود.

۲- رفتار خشن و سوء رفتار با زیردستان را نیز نمی پسندد.

۳- به ریز کردارها و گفتارهای ناشایست آگاهی کامل دارند.

۴- امام صریحاً چنین رفتارهایی را از اعمال خود و شیعیان خود نمی دانند و هرگز پیروان خود را به آن امر نمی کنند.

۵- امام انجام دهنده این اعمال را امر به استغفار و درخواست عفو الهی و تکرار نکردن این کارها می کنند.

ابو کهمس گفت: در مدینه ساکن منزلی بودم که دخترکی زیبا آنجا بود خیلی از او خوشم می آمد. یک شب به منزل برگشتم. در زدم. همان دختر در را باز کرد. من با دست سینه هایش را گرفتم. صبح فردای آن شب خدمت حضرت صادق علیه السلام رسیدم فرمود: یا ابا (کهمس) (۱) تَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ (عَزَّوَجَلَّ) (۲) مِمَّا صَنَعْتَ الْبَارِحَةَ (۳) ای ابا کهمس! از کاری که دیشب انجام دادی به درگاه خدای عزوجل توبه کن.

نکات: ۱- امام از گناهان گذشته آگاهی دارد.

۲- امام به توبه و تکرار نکردن گناه فرمان می دهند.

مهزم گفت: در شهر مدینه منزلی گرفتم که دختری از آن صاحب آن منزل بود که من از او خوشم می آمد. یک شب در زدم. همین که در را باز کرد، سینه هایش را مالیدم. فردا صبح که خدمت حضرت

۱- ۶۷- فی المصدر: أبا كهْمَس.

۲- ۶۸- فی: الدلائل.

۳- ۶۹- بصائر الدرجات: ۲۴۲ ب ۱۱ ح ۱، دلائل الإمامه: ۱۱۵ بسنده مثله، عیون المعجزات: ۷۷ ۷۸ عن البصائر، الثاقب فی المناقب: ۴۱۴ ح ۳۵۰، الخرائج والجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ كما فی البصائر باختصار، بحار الأنوار: ۴۷/۷۱ ب ۵ ح ۲۸ و مستدرک الوسائل: ۱۴/۲۷۲ ب ۸۲ ح ۱۶۶۸۸-۱ عن البصائر، وسائل الشیعه: ۲۰/۱۹۶ ب ۱۰۵ ح ۲۵۴۱۳ عن الخرائج.

ص: ۵۱

صادق علیه السّلام رسیدم فرمود: یا مَهْزَمُ! أَيْنَ كَانَ أَقْصَىٰ أَثْرِكَ الْيَوْمَ؟ ای مهزم! آخرین کاری که دیروز انجام دادی چه بود؟ گفتم: از مسجد بیرون نرفتم. فرمود: أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ أَمْرَنَا هَذَا لَا يُنَالُ إِلَّا بِالْوَرَعِ؟! (۱) مگر نمی دانی به ولایت ما خانواده نمی رسد مگر کسی که ورع و پرهیزگاری داشته باشد؟!

نکات: ۱- اضافه بر نکته اول حدیث قبل، امام اعلام می فرماید که معرفت نسبت به امر امامت، جز با پاکدامنی به دست نمی آید.

۲- برای شیعه بودن تنها اعتقاد کافی نیست، بلکه ایمان که عمل قلب است باید با تقوای عملی اعضا قرین باشد.

ابراهیم بن مهزم گفت: شبانگاه از نزد امام صادق علیه السّلام خارج شدم. به خانه ام در مدینه رسیدم و مادرم همراهم بود و سخنی میان ما در گرفت و به او درشت گفتم. و بامداد فردای آن شب پس از نماز نزد آن حضرت رفتم و چون به حضور حضرت رسیدم، بی سابقه به من فرمود: یا اَبَامَهْزَمِ! مَا لَكَ وَ لِلْوَالِدَةِ اَعْلَطْتَ فِي كَلَامِهَا الْبَارِحَةَ؟! أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ بَطْنَهَا مَنَزِلٌ قَدْ سَيَكُنْتَهُ، وَ أَنَّ حَجْرَهَا مَهْدٌ قَدْ عَمَزْتَهُ، وَ تَدْيِهَا وَعَاءٌ قَدْ شَرِبْتَهُ؟! ای ابا مهزم! تو را با مادرت چه شده که دیشب با او درشت گفتی؟! آیا نمی دانی شکم او منزلی بوده که در آن جا گرفتی، و دامنش گهواره ای که تو را فشرده، و

۱ - ۷۰ - بصائر الدرجات: ۲۴۳ ب ۱۱ ذح ۲، دلائل الإمامه: ۱۱۶ بسنده عن مهزم مثله باختلاف يسير، إعلام الوری: ۲۷۵ الفصل ۳، المناقب: ۴/۲۲۶، الثاقب: ۴۱۳ ح ۳۴۸ مرسلا، و فیه: یا ابراهیم - بدل - یا مهزم.

ص: ۵۲

پستانش ظرفی که تو از آن نوشیدی؟! گوید: گفتم: چرا، فرمود: فَلَا تُغْلِظْ لَهَا (۱) پس با او درشتی نکن.

نکات: ۱- اضافه بر نکات حدیث قبل، توجه به ارزش ها و جایگاه مادر الزامی است و پاداش احسان وی، درشت گویی نیست.

۲- رفتار نیکو با مادر، فرمان امام معصوم است.

حارث بن حصیره گفت: مردی از کوفه به خراسان آمد و مردم را دعوت به امامت حضرت صادق علیه السلام کرد. گروهی پذیرفتند و عده ای منکر شدند. دسته سوم از روی پرهیزکاری (احتیاط)، توقف کردند (نه امامت حضرت را پذیرفتند و نه آن را رد کردند). هر دسته یک نفر را به نمایندگی خدمت آن جناب فرستادند. از این سه نفر همان کسی که نماینده دسته سوم یعنی پرهیزکاران بود، سخنور آنان به شمار می رفت و حرف می زد. یکی از همراهان او کنیزی داشت. نماینده دسته سوم در خلوت با او عمل نامشروع کرد. وقتی خدمت حضرت صادق علیه السلام رسیدند، همان مرد شروع به صحبت نموده گفت: آقا یک نفر از کوفه آمد و مردم را به پیروی از شما دعوت نمود. برخی پذیرفتند و گروهی منکر شدند و یک دسته نیز از روی ورع و پرهیزکاری توقف کردند.

امام فرمود: فَمِنْ أَيِّ الثَّلَاثِ أَنْتَ؟ تو از کدام دسته هستی؟ عرض

۱- ۷۱- بصائرالدرجات: ۲۴۳ ب ۱۱ ح ۳، دلائل الإمامه: ۱۱۶، المناقب: ۴/۲۲۱، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ کلهم مثله باختلاف، البحار: ۴۷/۷۲ ب ۵ ح ۳۲ و ج ۷۰/۷۶ ب ۲ ح ۷۰ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ۱۵/۱۹۰ ب ۷۵ ح ۱۷۹۶۹-۱۱ عن البصائر باختلاف

یسیر.

ص: ۵۳

کرد: از همان دسته متوقف و پرهیزکار. فرمود: فَأَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ لَيْلَةَ كَذَا وَ كَذَا؟! (۱) فلان شب چنین و چنانی پرهیزکاری تو کجا بود؟ آن مرد دست و پایش به لرزه افتاد و ساکت شد.

و در کتاب «دلائل الإمامه» آمده است که امام فرمودند: أَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ يَوْمَ كَذَا وَ كَذَا مَعَ الْجَارِيَةِ؟ (۲) فلان روز چنین و چنان با کنیزک، پاک دامنی ات کجا بود؟!

ابو عمر دماری از کسی که برای او حدیث کرده نقل می کند که گفت: مردی خدمت حضرت صادق علیه السلام رسید برادری جارودی (از گروه منحرفین از امامت و از پیروان ابوالجارود زیاد بن المنذر) داشت. امام پرسیدند: كَيْفَ أَخُوكَ؟ برادرت چطور است؟ گفت: وقتی آمدم خوب بود. فرمود: وَ كَيْفَ هُوَ؟ از نظر دینی چطور است؟ عرض کرد: تمام کارهایش خوب است و آدم خیر خواهی است جز اینکه معتقد به امامت شما نیست. فرمود: وَمَا يَمْنَعُهُ؟ به چه علت معتقد به امامت ما نیست؟ عرض کرد: به واسطه ورع و پرهیز کاری از این اعتقاد خودداری می کند. فرمود: إِذَا رَجَعْتَ إِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ: أَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ لَيْلَةَ نَهْرِ بَلْخِ أَنْ تَتَوَرَّعَ؟! (۳) وقتی نزد او رفتی بگو: اگر خیلی پرهیزکاری، چرا در شب نهر بلخ پرهیزکاری نکردی؟! از اعتقاد به امامت جعفر علیه السلام پرهیز می کنی ولی از

انجام آن عمل در شب نهر بلخ پرهیزکاری نمی کنی؟! گفت: رتم به

۱- ۷۲- فی الدلائل.

۲- ۷۳- بصائر الدرجات: ۲۶۴- ۲۶۵ ب ۱۱ ح ۵، دلائل الإمامه: ۱۳۰- مرسلًا عن أحمد بن عبدالله مثله باختلاف، المناقب: ۴/۲۲۱ باختلاف و اختصار، ثاقب المناقب: ۴۱۰-۴۱۱ ح ۳۴۲، بحار الأنوار: ۴۸/۷۲ ب ۵ ح ۳۳ عن البصائر.

۳- ۷۴- بصائر الدرجات: ۲۴۹ ب ۱۱ ح ۱۶، عنه البحار: ۴۷/۷۵ ب ۵ ح ۴۳.

ص: ۵۴

منزل او، گفتم چه جریانی در شب نهر بلخ بوده؟ گفت: چه کسی به تو خبر داد؟ گفتم: حضرت امام صادق علیه السلام از من پرسید به ایشان عرض کردم او از روی ورع و پرهیزکاری از اعتقاد به امامت شما خودداری می کند. به من فرمود: به او بگو پرهیزگاری ات چه شد در شب نهر بلخ. برادرش گفت: گواهی می دهم که چنین سخنی (اینکه امام به علم امامت آگاهی دارد) درست نیست. گفتم: وای بر تو ساکت باش. چنین حرفی نزن. آنچه می گویی غلط است. گفت: او نمی داند (خبر از غیب ندارد)، به خدا سوگند! جز خداوند جهانیان و آن کنیز و من، هیچ فرد دیگری نمی داند؟! پرسیدم: پس جریان چه بوده است؟ گفت: من از ماوراء النهر خارج شدم. کار تجارت تمام شده بود. به جانب بلخ می رفتم مردی با من همسفر بود که همراه خود کنیزی زیبا داشت. از نهر بلخ شبانه گذشتیم. همسفر من، صاحب آن کنیز، گفت: یا تو اینجا نگهبان وسایل ما باش تا من بروم چیزی تهیه کنم و وسایلی برای آتش افروزی بیاورم و یا من هستم تو برو. گفتم: من هستم تو برو. آن مرد رفت. ما کنار انبوهی از درخت منزل داشتیم. دست کنیز را گرفتم. میان آن درخت ها با او در آمیختم. بعد برگشتیم به جای خود. بعد صاحبش آمد. شب را خوابیدیم. بالاخره به عراق رسیدیم. هیچ کس جز خدا اطلاع نداشت (بالاخره از اعتقاد باطل خود و آن غلو) دست برداشت و به امامت

ص: ۵۵

امام صادق علیه السلام اعتراف نمود.

سال بعد به مکه رفتیم. من او را خدمت امام بردم. جریان را برایش نقل کرد. فرمود: استغفار کن. مبادا دیگر چنین کاری بکنی. و در پایان از ارادتمندان امام صادق علیه السلام شد.

نکات: ۱- اعتقاد با تقوا ارتباطی ناگسستی دارد.

۲- امام از کردار زشت تمام افراد، حتی آنان که پیرو ایشان نیستند، آگاه است.

۳- جهت هدایت کردن و هشدار دادن به آنان از این آگاهی، آنان را مطلع می سازند.

ابوبصیر می گوید: بر امام صادق علیه السلام داخل شدم در حالی که خواهان دلالت (معجزه ای) از او بودم چنان که امام باقر علیه السلام مرا دلالتی داده بودند. پس هنگامی که بر آن حضرت داخل شدم فرمودند: یا ابا مُحَمَّد! ما كَانَ لَكَ فِيما كُنْتَ فِيهِ شُغْلٌ تَدْخُلُ عَلَيَّ اِمَامِيكَ وَاَنْتَ جُبُّبٌ؟! ای ابا مُحَمَّد! این شغلی نیست که تو در او هستی (کار شایسته ای برای تو نیست)، در حال جنابت بر امام خویش وارد می شوی. گفتم: من این کار را جز از روی عمد، انجام ندادم. فرمود: اَوْ لَمْ تُؤْمِنْ؟ آیا (به امامت من) ایمان نداری؟ گفتم: دارم و لیکن می خواهم که قلبم اطمینان یابد. فرمود: قُمْ يَا اَبَا مُحَمَّدٍ! فَاعْتَسِلْ (۱) ای ابامحمد برخیز و غسل کن. من برخاستم

۱ - ۷۵- دلائل الإمامه: ۱۲۳، مناقب آل أبي طالب: ۴/۲۲۶ و فی کتاب الدلالات عن ابي بصير باختلاف و اختصار، كشف الغمه: ۲/۱۸۸ عن الدلائل للحميري، مدينة المعاجز: ۳/۲۹۰ عن الدلائل و المناقب، بحار الأنوار: ۴۷/۱۲۹ ب ۵ عن المناقب، مستدرک الوسائل: ۱/۴۶۲ ب ۹ ح ۱۱۶۶- اعن المدينة عن الدلائل باختلاف، الخرائج والجرائح: ۲/۶۳۴ عن ابي بصير باختصار.

ص: ۵۶

و غسل کردم و آمدم و به جای خود بازگشتم و آن گاه دانستم که او بی شک امام است.

نکات: ۱- در محضر امام با حال جنابت حاضر شدن، عملی نامشروع است.

۲- در محضر امام زنده و حرم مطهر ایشان پس از شهادت نیز، باید با طهارت حاضر شد؛ زیرا چنانکه در زمان حیات ایشان، حاضر شدن در محضر امام بدون طهارت جایز نیست و موجب آزرده شدن ایشان است، پس از شهادت ایشان نیز همینطور است: یا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! أَشْهَدُ أَنَّكَ تَشْهَدُ مَقَامِي، وَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَ أَنَّكَ حَيٌّ عِنْدَ رَبِّكَ تُرْزَقُ، فَاسْأَلْ رَبَّكَ وَ رَبِّي فِي قَضَاءِ حَوَائِجِي (۱) ای اباعبدالله! شهادت می دهم که شما جایگاه مرا مشاهده می کنید و سخنم را می شنوید و به یقین شما زنده هستید و نزد پروردگار خود روزی می خورید...

هشدار امام موسی کاظم علیه السلام

مرازم گفت: داخل مدینه شدم. دختری را در خانه ای که آنجا منزل گرفته بودم دیدم. خیلی از او خوشم آمد. تصمیم گرفتم از او بهره مند شوم ولی او از ازدواج با من سرپیچی کرد. شب پس از نماز عشاء آمدم. در را که کوبیدم همان دختر در را باز کرد. دست خود را روی سینه اش گزاردم فرار کرد تا اینکه من داخل شدم. فردا

۱- ۷۶- مستدرک الوسائل: ۱۰/۳۴۵ ب ۵۹ ح ۱۲۱۴۹-۱.

ص: ۵۷

صبح که خدمت امام کاظم علیه السلام رسیدم فرمود: یا مُرَازِمُ! لَيْسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ خَلَا ثُمَّ لَمْ يَزَعْ قَلْبُهُ (۱) ای مرازم! آن که قلبش در خلوت، ورع (پاک دامنی) نداشته باشد، از شیعیان ما نیست.

نکات: ۱- شیعه اهل بیت باید در خلوت نیز خود را در محضر امام ببیند.

۲- ارتباط تنگاتنگی میان شیعه بودن و تقوای در خلوت و جلوت است. بنابراین کسی که تقوا ندارد، از شیعیان اهل بیت نیست.

خاتمه

۱- ۷۷- بصائر الدرجات: ۲۴۷ ب ۱۱ ح ۱۰، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ مثله، بحار الأنوار: ۴۸/۴۵ ب ۴ ح ۲۶ و ج ۶۵/۱۵۳ ب ۱۹ ح ۹ عن البصائر.

ص: ۵۹

ای نفس! اگر پیشه ساز حیا نباشی و حضور بینندگان آگاه و مقتدر (حضرت الله و حجت های او را) درک نکنی و شرم از گناه کردن در حریم آنان، نداشته باشی، و از شیطان و شیطانیان پیروی کنی، راه به کدام سو خواهی برد؟ نه تنها از امامان نور، خود را محروم کرده ای، در نار زشتی ها و پلیدی های شیطان، روحانیت خود را به آتش کشیده، نار ابدی را نیز همراه با ملامت شیطان و حسرت برای خود خریده ای. (۱)

۱- (۱۴) سوره ابراهیم: آیه ۲۳: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا أَنْفُسُكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِي إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ چون حساب رسی مردم (در روز قیامت) به پایان رسد، شیطان (به فریب خوردگان خود) گوید: خدا به شما وعده داد و وعده او درست بود و من نیز به شما وعده دادم ولی خلاف وعده خود عمل کردم و مرا بر شما تسلطی نبود جز آنکه شما را دعوت کردم شما نیز دعوت مرا اجابت کردید. بنابراین مرا ملامت نکنید، بلکه خود را ملامت کنید. نه من فریادرس شما هستم، نه شما فریادرس من. از اینکه مرا پیش از این شریک نافرمانی خدا کرده بودید بیزارم. زیرا برای ستمکاران عذابی است بسیار دردناک.﴾

ص: ۶۰

می دانی، در پاسخ آن شاعر حاجب نام که چنین سروده بود:

حاجب اگر معامله حشر با علی است من ضامنم تو هر چه بخواهی گناه کن

و حضرت امیرالمومنین علیه السلام فرمودند:

حاجب اگر معامله حشر با علی است شرم از رخ علی کن و کمتر گناه کن

ای نفس! قدر خود را بدان. می دانی اگر محبوبِ ولی خدا در این زمان و دیگر امامان معصوم و خاتم انبیا و خداوند بشوی، چه جایگاهی خواهی داشت؟ (۱)

۱- (۴) سوره نساء: آیه ۱۴: ... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ،
 (۲۴) سوره نور: آیه ۵۳: ... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ (۳۳)، سوره احزاب: آیه ۷۲: ... وَمَنْ
 يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً (۴۸)، سوره فتح: آیه ۱۸: ... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ
 مَنْ يَتَوَلَّ يَعْذِبْهُ عَذَاباً أَلِيماً.

ص: ۶۱

آیا می دانی جلب رضای امام زمان عجل الله فرجه الشریف یعنی رضایت الهی و سعادت جاودانه؟ آیا خبر از لذت همنشینی با امام معصوم که لذیذتر از بهشت آخرت است داری؟ (۱)

۱- امام حسین علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نقل می کنند که به «أبی» فرمودند: یا أُبئی! طُوبی لمن لقیه، و طُوبی لمن أحبّه، و طُوبی لمن قال به ینجیهم الله به من الهلکة، و بالأقرار بالله و برسوله و بجمیع الأئمة یفتح الله لهم الجنّة، مثلهم فی الأرض کمثل المسک الذی یسطع ریحه و لا یتغیّر أیداً، و مثلهم فی السماء کمثل القمر المنیر الذی لا یطفئ نورهُ أیداً... ای ابی! خوشا به حال کسی که او (مهدی) را ملاقات کند، خوشا به حال کسی که او را دوست بدارد، و خوشا به حال کسی که به او معتقد باشد، خداوند، به خاطر وی و به خاطر اقرار و اعتقاد به خدا و رسول و همگی ائمه، آنها را از هلاکت نجات می دهد، خدای منان درهای بهشت را برای آنها باز می کند. مثل آنها در زمین، مثل مشک است که دائم از خود بوی خوش ساطع می کند ولی تغییری در او حاصل نمی شود. و مثل آنها در آسمان مثل ماه نورانی است که هیچ گاه نورش خاموش نشود... کمال الدین و تمام النعمه: ۲۶۸/۱ ب ۲۴ ح ۱۱ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۱/۵۹ ح ۶ ب ۲۹ باسناده عن محمد بن علی بن موسی، عن أبیه علی بن موسی، عن أبیه موسی بن جعفر، عن أبیه جعفر بن محمد، عن أبیه محمد بن علی، عن أبیه علی بن الحسین، عن أبیه الحسین بن علی بن أبی طالب علیه السلام قال: دخلت علی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و عنده أبی بن کعب فقال لی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم... إلى أن قال:..

ص: ۶۲

و یادمان نرود که بارها گفته ایم: وَأَشْهَدُ أَنِّي سَلِمٌ لِّمَنْ سَأَلَكُمْ وَحَزْبٌ لِّمَنْ حَارَبَكُمْ - يَا مَوَالِيَّ! أَنَا سَلِمٌ لِّمَنْ سَأَلَكُمْ وَحَزْبٌ لِّمَنْ حَارَبَكُمْ وَعَدُوٌّ لِّمَنْ عَادَاكُمْ وَوَلِيٌّ لِّمَنْ وَالَاكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

و نیز عرض کرده ایم: يَا لَيْتَنِي! كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا، و به سیدالشهداء علیه السلام گفته ایم: لَبَّيْكَ دَاعِيَ اللَّهِ، إِنْ كَانَ لَمْ يُجِبْكَ بَدَنِي عِنْدَ اسْتِغَاثَتِكَ، وَ لِسَانِي عِنْدَ اسْتِئْصَارِكَ، فَقَدْ أَجَابَكَ قَلْبِي وَ سَمِعَنِي وَ بَصَرِي، وَ صَبَحَ جَمْعُهُ بِه فرزندش حضرت خاتم الأوصياء قائم آل محمّد عجل الله فرجه الشریف عرض می کنیم: يَا أَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي لَكَ الْوَقَاءُ وَ الْحِمَى، آیا می دانی که گرگ ها و کرکس ها و روبهان جهان، همه آشکار و نهان و با هر وسیله و شیوه ای به جنگ با فرهنگ غنی اسلام (قرآن و عترت) آمده اند؟ و دل و دین جوانان ما را هدف گرفته اند؟!

کاری بکن و در عمل نشان بده آنچه گفتمی تنها شعار نبوده، نه تنها نباید با کارهای نا مشروع، خدا و شاهدان او را آزرده خاطر کنیم بلکه باید در هر زمان به ندای هَلْ مِنْ نَاصِرٍ يَنْصُرُنِي او پاسخی عملی بدهیم. از فرصت غیبت سلطان دین جهت یاری او بهره برده، تمرین خدمت کرده و ودایع الهی که نزد ماست به کار گیریم، تا فقط به گفتن بسنده نکرده باشیم که اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ أَنْصَارِهِ، وَ أَعْوَانِهِ، وَ الدَّائِبِينَ عَنْهُ، وَ الْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَائِ حَوَائِجِهِ، وَ الْمُحَامِينَ عَنْهُ، وَ

ص: ۶۳

السَّابِقِينَ إِلَىٰ إِرَادَتِهِ، وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ. دست بر زانوی همّت فراز آورده و بگو یا علی، برخیز، هنگامه عمل فرا رسیده است.

و السّلام علی المهديّ من آل محمّد صلوات الله علیهم و من والاه و عادی أعدائه،

حیدر حسین الترتبی الكربلائی

سحرگاه ۱۰ شعبان المعظم ۱۴۳۰

مراعات حرم

ص: ۶۵

بیا ای نفس با مهدی صفا کن بیا ای نفس دست از کینه بردار الا ای شیعه من خیر تو جویم من مهدی که فرزند حسینم تو آگاهی چه کردی یا چه خوردی چرا این گونه در عصیان ذلیلی نکردی تو مراعات حرم را مکن کاری ز خود دورت نمایم تو که سرمایه و امید مایی ولی رفتار تو تغییر کرده نکن رزق دلم را غصه و درد بیا تا از دلم آگاه گردی تو که هم سفره اهل بهشتی تو جا داری هنوز اندر دل من بیا بر روی ماه من نگه کن به حق احمد و زهرا و حیدر به مهر روی او ترک جفا کن علایق های دنیا را رها کن سحرگه راز خود را با تو گویم برای حال تو در شور و شینم که نام و مهر ما از یاد بردی مگر بر جرم خود داری دلیلی چه می گویی جواب مادرم را عوض شو تا که من پیشت بیایم تو باقیمانده کرب و بلایی گنه بر حال تو تأثیر کرده دوباره توبه کن برگرد، برگرد تو با سوز دلم همراه گردی چه شد سوی خدایت برنگشتی تو را من دوست دارم، سائل من به خاطر خواهی ام، ترک گنه کن نرو از خانه ما، جای دیگر

فهرست منابع

ص: ۶۷

الذکر الحکیم: کلام الله تبارک و تعالی.

۱- إعلام الوری بأعلام الهدی: أبوعلی الفضل بن الحسن الطبرسی من أعلام القرن السّادس، مطبعه ستاره- قم، الطّبعه الأولى، ۱۴۱۷هـ.

و مؤسسه آل البيت عليهم السّلام- قم، ۱۴۱۷هـ.

۲- الأصول الستّه عشر: من الأصول الأوّلیّه، مجموعه من كتب الحدیث الأوّلیّه فی عصر الأئمّه المعصومین علیهم السّلام.

۳- الأمالی: أبو عبدالله محمّد بن محمّد بن النّعمان العکبری البغدادی، الشّیخ المفید (ت ۴۱۳هـ)، طبع دارالمفید- بیروت، ۱۴۱۴هـ.

۴- الأمالی: أبو جعفر محمّد بن الحسن الطّوسی (ت ۴۶۰هـ)، مطبعه

ص: ۶۸

دارالثقافه - قم، الطبعه الأولى، ۱۴۱۴هـ.

و مؤسسه البعثه - قم، الطبعه الأولى ۱۴۱۴هـ.

۵- بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام: العلامة محمّد باقر المجلسي (ت ۱۱۱۱هـ)، دار الكتب الإسلاميه - طهران، الطبعه الرابعه ۱۳۶۲ش.

و مؤسسه الوفاء - بيروت، ۱۴۰۳هـ.

۶- بصائر الدرجات: محمّد بن حسن الصفّار (ت ۲۹۰هـ)، انتشارات كتابخانه آيهالله مرعشي نجفي، الطبع الثاني.

۷- تفسير العياشي: محمّد بن مسعود العياشي (ت ۳۲۰هـ)، المطبعه العلميه - طهران، ۱۳۸۰هـ.

۸- تفسير فرات بن إبراهيم الكوفي: أبي القاسم فرات بن إبراهيم بن فرات الكوفي (من أعلام الغيبه الصّغرى)، طبع الإرشاد - طهران، ۱۴۱۰هـ.

۹- تفسير القمّي: أبو الحسن عليّ بن إبراهيم القمّي (ت ۳۲۹هـ)، مطبعه مؤسسه دارالكتاب - قم، الطبعه الثالثه ۱۴۰۴هـ.

۱۰- الثاقب في المناقب: أبو جعفر محمّد بن عليّ الطّوسي (من أعلام القرن السادس)، مؤسسه أنصاريان - قم، ۱۴۱۹هـ.

۱۱- الخرائج و الجرائح: أبو جعفر سعيد بن هبه الله القطب الزّاوندي (ت ۵۷۳هـ)، مؤسسه الإمام المهدي عليه السلام - قم،

ص: ۶۹

الطَّبْعُهَا الْأُولَى، ۱۴۰۹هـ.

۱۲- دلائل الإمامة: جریر بن رستم الطبری الصَّغیر (من أعلام القرن الخامس)، مؤسسه البعثه - قم، ۱۴۱۳هـ.

۱۳- الزهد لحسين بن سعيد الأهوازی: (من أعلام القرن الثالث)، طبع حسينيان، ۱۴۰۲هـ.

۱۴- شواهد التنزيل: الحاكم الحسكاني (من أعلام القرن الخامس)، طبع الإرشاد - طهران، ۱۴۱۱هـ.

۱۵- الصراط المستقيم: علی بن یونس العاملی (ت ۸۷۷هـ)، المكتبة المرتضویة - طهران، ۱۳۸۴هـ.ق.

۱۶- عیون أخبار الرضا علیه السَّلام: أبو جعفر محمّد بن علی بن الحسين بن بابويه القمّي الصدوق (ت ۳۸۱هـ)، نشر مؤسسه الأعلمی - بیروت.

۱۷- عیون المعجزات: حسین بن عبدالوهاب (من أعلام القرن الخامس)، منشورات الشَّریف الرضی - قم.

۱۸- غرر الحكم: عبدالواحد الآمدی التمیمی (ت ۵۵۰هـ)، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه - قم، چاپ اول ۱۳۶۶ش.

۱۹- الکافی: ثقة الإسلام أبو جعفر محمّد بن یعقوب بن إسحاق الكلینی الرازی (ت ۳۲۹هـ)، دارالکتب الإسلامیة - طهران، الطَّبْعُ الثَّلَاثَةُ ۱۳۸۸هـ.

ص: ۷۰

۲۰- کتاب أصل سلیم بن قیس الهلالی: (ت ۷۶هـ)، نشر الهادی- قم.

۲۱- كشف الغمّه: أبو الحسن علی بن عیسی بن أبی الفتح الإربلی (ت ۶۹۳هـ)، دارالأضواء- بیروت، الطبعه الثانيه، ۱۴۰۵هـ.

۲۲- کمال الدین و تمام النعمه: أبو جعفر محمّد بن علی بن الحسين بن بابويه القمّي الصدوق (ت ۳۸۱هـ)، مؤسسه النشر الإسلامی- قم، ۱۴۰۵هـ.

۲۳- مجموعه ورام = تنبيه الخواطر و نزهه النواظر: ورام بن ابی فراس المالکی الأشری (ت ۶۰۵هـ)، دارالکتب الإسلامیّه- طهران.

۲۴- محاسبه‌النفس: علی بن موسی بن جعفر بن طاووس (ت ۶۶۴هـ)، منشورات المكتبه المرتضویّه- طهران.

۲۵- مدینه المعاجز: العلامه‌المحدّث الجلیل السّیدهاشم البحرانی (ت ۱۱۰۷ أو ۱۱۰۹هـ)، طبع مؤسسه الأعلمی- بیروت، الطبعه الأولى ۱۴۲۳هـ.

۲۶- مستدرک الوسائل: الحاج میرزا حسین التّوری الطّبرسی (ت ۱۳۲۰هـ)، مؤسسه آل البيت عليهم السّلام - قم، ۱۴۰۷هـ.

۲۷- مشکوه الأنوار فی غرر الأخبار: ابوالفضل علی الطبرسی (ت اوائل القرن السابع)، مؤسسه آل البيت عليهم السّلام - قم.

۲۸- مصباح‌المتهجّد و سلاح‌المتعبّد: أبو جعفر محمّد بن الحسن الطّوسی (ت ۴۶۰هـ)، تحقیق إسماعیل الأنصاری.

ص: ۷۱

و طبع الأعلمی - بیروت، الطبعه الثانيه، ۱۴۲۵هـ.

و نشر مؤسسه فقه الشیعه - بیروت.

۲۹- معانی الأخبار: الشیخ الصدوق محمد بن علی بن حسین بن بابویه القمّی (ت ۳۹۱هـ)، تصحیح علی اکبر الغفاری، نشر مکتبه الصدوق - طهران، ۱۳۷۹هـ.

۳۰- مناقب آل أبي طالب عليهم السلام: أبو عبدالله محمد بن علی بن شهر آشوب المازندرانی (ت ۵۸۸هـ)، المطبعه الحیدریه - النجف الأشرف، ۱۳۷۶هـ.

و نشر العلامه - قم، ۱۳۷۹هـ.

۳۱- من لا یحضره الفقیه: أبو جعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمّی، الصدوق (ت ۳۸۱هـ)، منشورات جامعه المدرّسین فی الحوزه العلمیه - قم، الطبعه الثانيه، ۱۴۰۴هـ.

۳۲- وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه: محمد بن الحسن الحرّ العاملی (ت ۱۱۰۴هـ)، تحقیق مؤسسه آل البيت علیهم السلام - قم، الطبع الأول ۱۴۱۱هـ.

یادداشت پایانی

ص: ۷۲

۱- تحف العقول: ۸۴.

۲- الکافی: ۱۰۶/۲ باب الحیاء... ح ۱

۳- الکافی: ۲/۱۰۶ باب الحیاء... ح ۵

۴- من لا یحضره الفقیه: ۴/۴۱۱ ح ۵۸۹۵.

۵- أمالی الصدوق: ۴۰۰ المجلس ۶۲ ح ۱۷... حَدَّثَنَا سَلِيمَانُ بْنُ مَهْرَانَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَعِنْدَهُ نَفَرٌ مِنَ الشَّيْعَةِ فَسَمِعْتَهُ وَهُوَ يَقُولُ: .

۶- (۴) سورة غافر: آیه ۲۰.

۷- مصباح المتهجد: ۱/۸۴۹.

۸- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۱۰ و فيه: ۴۳۰ ب ۶ ح ۱۰ عن محمد بن مسلم عنه عليه السلام، الأصول الستة عشر: ۱۵۶ كتاب مختصر أصل علاء بن الرزین الذي اختصره الشيخ الشهيد الأول، عن محمد بن مسلم، عن الباقر عليه السلام، تفسير العیاشی: ۲/۱۰۸ ح ۱۱۹ عن محمد بن مسلم عن أحدهما (الباقر أو الصادق علیهما السلام) کلهم كما فی البصائر باختلاف و فیهم: لِلَّهِ شُهَدَاءٌ فِي أَرْضِهِ، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۴ ب ۲۰ ح ۳۴ عن البصائر بروایته الاولی، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۱ ب ۱۰۰ ح ۵، ۶ - ۱۳۷۸۱ - ۱ عن تفسیر العیاشی، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۳ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۶ - ۶ عن كتاب العلاء بن الرزین، فی بصائر الدرجات: ۴۳۰ ب ۶ ح ۷ عن الصادق علیه السلام باسناده عن محمد بن مسلم، عن الصادق علیه السلام و فيه: ۴۳۰ ب ۶ ح ۶ عن محمد بن مسلم و زراره، عن الصادق علیه السلام مثله و فیهما: إِنَّ لِلَّهِ شُهَدَاءً فِي أَرْضِهِ، عن الأخير بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۸ ب ۲۰ ح ۵۱.

۹- بصائر الدرجات: ۴۲۸ ب ۵ ح ۸ و ۱۰ و تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۴، بحار الأنوار: ۶/۱۸۳ ب ۷ ح ۱۳ عن البصائر و فی ج ۲۳/۳۵۱

ب ۲۰ ح ۶۷ عن العیاشی، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۱۳ ب ۱۰۱

ص: ۷۳

ح ۲۱۱۲۳ عن البصائر، بحار الأنوار: ۱۷/۱۴۹ ب ۱۷ ج ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح ۱۵ عن البصائر عن الصادق □.

۱۰- الکافی: ۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال علی النبی و الأئمه صلوات الله علیهم... ح ۵، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۸ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۷ عن الکافی.

۱۱- بصائر الدرجات: ۴۲۶ ب ۴ ح ۱۴، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۴ ب ۲۰ ح ۳۶ عن البصائر.

۱۲- تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۶، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۵-۵ عن العیاشی.

۱۳- تفسیر العیاشی: ۲/۱۰۸ ح ۱۲۱، بحار الأنوار: ۷/۳۳۰ ب ۱۷ ح ۹ عن العیاشی باختلاف.

۱۴- فی البحار.

۱۵- تفسیر العیاشی: ۲/۱۱۰ ح ۱۲۷، بحار الأنوار: ۷/۳۳۱ ب ۱۷ ح ۱۰ عن تفسیر العیاشی مثله باختلاف.

۱۶- بصائر الدرجات: ۴۲۹ ب ۶ ح ۱، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۱۴ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۲۴ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۶ عن البصائر.

۱۷- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۲، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۳۹ عن البصائر.

۱۸- بحار الأنوار: ۵/۳۲۹ ب ۱۷ ح ۲۸ عن تفسیر التبیان للشیخ الطوسی عن قوله تعالی: □ وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ □.

۱۹- بحار الأنوار: ۵۶/۴۰ ب ۱۸ ح ۱۳ عن تفسیر مجمع البیان فی قوله تعالی: □ قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ □ قال: روی أصحابنا.

۲۰- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۳، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۷ عن البصائر.

۲۱- تفسیر القمی: ۱/۳۰۴، بحار الأنوار: ۱۷/۱۴۹ ب ۱۷ ح ۴۴ عن تفسیر القمی.

۲۲- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۱۲، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۵۱ عن البصائر باختلاف.

۲۳- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۱، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۹ عن البصائر.

۲۴- فی البحار.

ص: ۷۴

۲۵- تفسیر القمى: ۱/۳۰۴، بحار الأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح ۱۳ عن تفسیر القمى.

۲۶- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ضمن حديث ۳ عن أبي بصير، تفسیر العياشى: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۲ عن أبي بصير باختلاف، معانى الأخبار: ۳۹۲ كما فى البصائر و فيه زياده: وَ سَيَكْتُ، قَالَ أَبُو بَصِيرٍ: إِنَّمَا عَنِ الْأَثَمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح ۱۶ عن المعانى، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۸ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۳-۳ عن العياشى.

۲۷- من لا يحضره الفقيه: ۱/۱۹۱ باب النوادر... ح ۵۸۳، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۹ عن الفقيه.

۲۸- بصائر الدرجات: ۴۲۸ ب ۵ ح ۷، الكافي: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۱، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۲ و بحار الأنوار: ۱۷/۱۳۱ ب ۱۷ ح ۳ عن الكافي، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۴ عن البصائر.

۲۹- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۴، عنه البحار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۱.

۳۰- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۳ و ص ۴۲۸ ب ۵ ح ۱۱، الكافي: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۲، تفسیر العياشى: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۵، محاسبه النفس: ۱۷ ب ۳ عن الكافي و دلائل الحميرى و كتاب تفسیر القرآن لابن عقده و تفسیر ما نزل فى أهل البيت عليهم السّلام لمحمد بن العباس بن مروان، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۴ و ص ۱۱۳ ح ۲۱۱۲۲ عن الكافي و البصائر، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۰ و ص ۳۵۱ ح ۶۸ و ص ۳۵۳ ح ۷۳ عن البصائر و العياشى و محاسبه النفس.

۳۱- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۱، وسائل الشيعة: ۱۶/۱۱۳ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۲۱ عن البصائر، محاسبه النفس: ۱۷ ب ۳ عن كتاب تفسیر القرآن لابن عقده بإسناده إلى يزيد بن معاوية العجلي، عنه عليه السّلام، الأمالى للطوسى: ۴۰۹ المجلس ۱۴ ح ۹۱۸-۶۶ عن ابن أذينة عنه عليه السّلام مثله باختلاف، المناقب: ۴/۴۰۰ عروه بن أذينة عنه،

ص: ۷۵

بحار الأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح ۱۰ و وسائل الشيعه: ۱۶/۱۱۱ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۵-عن الأمالی، البحار: ۲۳/۳۳۷ ب ۲۰ ح ۶ عن المناقب.

۳۲- تفسير العياشي: ۲/۱۰۹ ح ۱۲۳، بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۶ عن محمد بن الفضيل، عن الصادق عليه السلام مثله باختلاف، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۴-۴ عن العياشي و ليس فيه: فأخذوا.

۳۳- بصائر الدرجات: ۴۲۴ ب ۴ ح ۲، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۱۲ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۸ و بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۳۰ عن البصائر.

۳۴- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۷ و الكافي: ۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال... ح ۶، بحار الأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۹ عن البصائر، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۳ و بحار الأنوار: ۱۷/۱۳۱ ب ۱۷ ح ۴ عن الكافي.

۳۵- بصائر الدرجات: ۴۲۵ ب ۴ ح ۸.

۳۶- بصائر الدرجات: ۴۲۹ ب ۶ ح ۲، الكافي: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۴ عن عبد الله بن أبان الزيات و كان مكينا عند الرضا عليه السلام...، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۷ ب ۲۰ ح ۴۷ عن البصائر، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۰۸ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۶ عن الكافي.

۳۷- بصائر الدرجات: ۴۲۷ ب ۵ ح ۵، وفيه: ح ۶ عن الحسين بن بشار، عن أبي الحسن عليه السلام مثله، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۲ عن البصائر.

۳۸- في الأمالی و الزهد.

۳۹- الكافي: ۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال على النبي والأئمه صلوات الله عليهم ح ۳، بصائر الدرجات: ۴۴۵ ح ۸ مثله باختلاف يسير، الأمالی للمفيد: ۱۹۶ المجلس ۲۳ ح ۲۹، كتاب الزهد لحسين بن سعيد الأهوازي: ۱۶ ب ۲ ح ۳۲ كما في الأمالی باختلاف يسير، مشكاه الأنوار: ۷۱ الفصل ۳ كما في الكافي باختلاف، وسائل الشيعه: ۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۵ عن الكافي، مستدرک الوسائل: ۱۲/۱۶۳ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۷-۷ عن الأمالی.

۴۰- الصراط المستقيم: ۲/۱۱۸ فصل ۳ قال: و في كتاب كشف الحيره.

ص: ۷۶

- ۴۱- کتاب سلیم بن قیس: ۸۸۵ ح ۵۴.
- ۴۲- کتاب سلیم بن قیس: ۹۴۴ ح ۸۰، المناقب: ۳/۸۷ و شواهد التنزیل: ۱/۱۱۹ ح ۱۲۹ عن سلیم، بحار الأنوار: ۲۲/۴۴۱ ب ۱۴ و ج ۲۳/۳۳۴ ب ۲۰ عن الشواهد و ج ۳۵/۳۸۹ ب ۱۹ عن سلیم.
- ۴۳- المناقب: ۴/۱۲۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۵۹.
- ۴۴- تفسیر فرات الکوفی: ۶۲ ح ۶۲- ۲۷، عنه: ۲۳/۳۳۷ ب ۲۰ ح ۷.
- ۴۵- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۴، عنه: ۲۳/۳۴۲ ب ۲۰ ح ۲۵.
- ۴۶- المناقب: ۴/۱۷۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۶۱.
- ۴۷- تفسیر العیاشی: ۱/۶۲ ح ۱۱۰.
- ۴۹- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۳.
- ۵۰- بصائر الدرجات: ۸۳ ب ۱۳ ح ۵، تفسیر فرات الکوفی: ۶۲ ح ۶۲- ۲۶ عن محمّد بن علی، عنه علیه السّلام مثله و فيه: وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ، البحار: ۲۴/۱۵۷ ب ۴۶ ح ۱۸ عن الفرات.
- ۵۱- الکافی: ۱/۱۹۰ باب فی أنّ الأئمة شهداء الله ح ۲، عنه البحار: ۲۳/۳۳۶ ب ۲۰ ح ۲.
- ۵۲- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۱، و فيه: ۵۱۶ ب ۱۸ ح ۴۵ بسند آخر عن أبی بصیر مثله و ليس فيه: نَحْنُ الشُّهَدَاءُ عَلَى النَّاسِ، تفسیر العیاشی: ۱/۶۳ ح ۱۱۳- کروایتہ الثانیہ، بحار الأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۷ عن البصائر بروایتہ الاولى.
- ۵۳- بصائر الدرجات: ۸۲ ب ۱۳ ح ۲، عنه البحار: ۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۸.
- ۵۴- بصائر الدرجات: ۴۴۲ ب ۱۲ ح ۷، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۳ عن البصائر.
- ۵۵- بصائر الدرجات: ۴۴۳ ب ۱۲ ح ۸، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۴ عن البصائر.
- ۵۶- بصائر الدرجات: ۴۴۳ ب ۱۲ ح ۹، البحار: ۲۶/۱۳۶ ب ۸ ح ۱۵ عن البصائر.
- ۵۷- بصائر الدرجات: ۴۱۹ ب ۱ ح ۱، بحار الأنوار: ۲۴/۱۲۶ ح ۳ عن البصائر.

ص: ۷۷

۵۸- الأملی للشیخ الطوسی: ۲۴۵ المجلس ۹ ح ۴۲۷- ۱۹، بحار الأنوار: ۲۶/۶۶ ب ۲ ح ۳ عن الأملی.

۵۹- بصائر الدرجات: ۴۳۵ ب ۸ ح ۳، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۳ ب ۸ ح ۲ عن البصائر.

۶۰- فی البحار.

۶۱- بصائر الدرجات: ۴۳۶ ب ۹ ح ۶، بحار الأنوار: ۲۵/۴۵ ب ۲ ح ۲۱ عن البصائر.

۶۲- بصائر الدرجات: ۴۴۲ ب ۱۲ ح ۶، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۵ ب ۸ ح ۱۲ عن البصائر.

۶۳- بصائر الدرجات: ۴۳۱ ب ۷ ح ۳، بحار الأنوار: ۲۵/۳۹ ب ۲ ح ۷ عن البصائر.

۶۴- بصائر الدرجات: ۴۳۷ ب ۱۰ ح ۲، بحار الأنوار: ۲۶/۱۳۴ ب ۸ ح ۷ عن البصائر.

۶۵- فقال الأعرابی: یا مولای! قد بلغت حاجتی ممّا جئت فیہ، فخرج من عنده فاغتسل و رجع إلیه فسأله عمّا كان فی قلبه، الخرائج والجرائح: ۱/۲۴۶ ب ۴، بحار الأنوار: ۴۴/۱۸۱ ب ۲۵ ح ۴ عن الخرائج، وسائل الشیعه: ۲/۲۱۲ ب ۱۶ ح ۱۹۵۵ عن الخرائج باختصار.

۶۶- الکافی: ۲/۳۲۶ ح ۱۴، عنه وسائل الشیعه: ۱۶/۳۳ ب ۷۱ ح ۲۰۸۹۸ و فیہ: سَيِّئًا، كشف الغمه: ۲/۱۸۹ عن سماعه بن مهران، مجموع عهورام: ۲/۲۰۷ الجزء ۲ سماعه، مناقب آل أبی طالب علیهم السّلام: ۴/۲۲۴ عن سماعه باختصار، البحار: ۴۷/۱۲۸ ب ۵ ضمن ح ۱۷۵ عن المناقب.

۶۷- فی المصدر: أبا کَهْمَش.

۶۸- فی: الدلائل.

۶۹- بصائر الدرجات: ۲۴۲ ب ۱۱ ح ۱، دلائل الإمامه: ۱۱۵ بسنده مثله، عیون المعجزات: ۷۷ ۷۸ عن البصائر، الثاقب فی المناقب: ۴۱۴ ح ۳۵۰، الخرائج والجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ كما فی البصائر باختصار، بحار الأنوار: ۴۷/۷۱ ب ۵ ح ۲۸ و مستدرک الوسائل: ۱۴/۲۷۲ ب ۸۲ ح ۱۶۶۸۸- ۱ عن البصائر، وسائل الشیعه: ۲۰/۱۹۶ ب ۱۰۵ ح ۲۵۴۱۳ عن الخرائج.

ص: ۷۸

۷۰- بصائرالدرجات: ۲۴۳ ب ۱۱ ذح ۲، دلائل الإمامه: ۱۱۶ بسنده عن مهزم مثله باختلاف یسیر، إعلام الوری: ۲۷۵ الفصل ۳، المناقب: ۴/۲۲۶، الثاقب: ۴۱۳ ح ۳۴۸ مرسلا، و فیه: یا ابراهیم - بدل - یا مهزم.

۷۱- بصائرالدرجات: ۲۴۳ ب ۱۱ ح ۳، دلائل الإمامه: ۱۱۶، المناقب: ۴/۲۲۱، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ کلهم مثله باختلاف، البحار: ۴۷/۷۲ ب ۵ ح ۳۲ و ج ۷۰/۷۶ ب ۲ ح ۷۰ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ۱۵/۱۹۰ ب ۷۵ ح ۱۷۹۶۹-۱۱ عن البصائر باختلاف یسیر.

۷۲- فی الدلائل.

۷۳- بصائرالدرجات: ۲۶۴-۲۶۵ ب ۱۱ ح ۵، دلائل الإمامه: ۱۳۰- مرسلًا عن أحمد بن عبدالله مثله باختلاف، المناقب: ۴/۲۲۱ باختلاف و اختصار، ثاقب المناقب: ۴۱۰-۴۱۱ ح ۳۴۲، بحار الأنوار: ۴۸/۷۲ ب ۵ ح ۳۳ عن البصائر.

۷۴- بصائرالدرجات: ۲۴۹ ب ۱۱ ح ۱۶، عنه البحار: ۴۷/۷۵ ب ۵ ح ۴۳.

۷۵- دلائل الإمامه: ۱۲۳، مناقب آل أبي طالب: ۴/۲۲۶ و فی کتاب الدلالات عن أبي بصير باختلاف و اختصار، كشف الغمه: ۲/۱۸۸ عن الدلائل للحمیری، مدینه المعاجز: ۳/۲۹۰ عن الدلائل و المناقب، بحار الأنوار: ۴۷/۱۲۹ ب ۵ عن المناقب، مستدرک الوسائل: ۱/۴۶۲ ب ۹ ح ۱۱۶۶-۱ عن المدینه عن الدلائل باختلاف، الخرائج و الجرائح: ۲/۶۳۴ عن ابی بصیر باختصار.

۷۶- مستدرک الوسائل: ۱۰/۳۴۵ ب ۵۹ ح ۱۲۱۴۹-۱.

۷۷- بصائرالدرجات: ۲۴۷ ب ۱۱ ح ۱۰، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ مثله، بحار الأنوار: ۴۸/۴۵ ب ۴ ح ۲۶ و ج ۶۵/۱۵۳ ب ۱۹ ح ۹ عن البصائر.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری
۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبا ده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

